

МОВОЮ ДОКУМЕНТІВ

УДК 94 (477)

о. Юрій Мицик, Інна Тарасенко

З НОВИХ ДОКУМЕНТІВ ДО ІСТОРІЇ СІВЕРЩИНИ (XVII–XVIII ст.) (частина 15)

У публікації представлені документи гетьманів Івана Скоропадського, Павла Полуботка, Данила Апостола, Кирила Розумовського, ряду полковників та інших старшин, різноманітна ділова документація.

Ключові слова: універсал, лист, гетьман, Церква, купчі.

Тут ми продовжуємо вводити до наукового обігу документацію, яка стосується Сіверщини (про наші пошуки в архівосховищах і необхідність публікації документів з історії Сіверщини вже говорилось у попередніх частинах даної статті). Усього в цій частині статті наводяться тексти 65 документів, у т. ч. чотири у вигляді регесту (№ 13, 14, 16, 46). Більшість наведених джерел зберігається в Інституті рукопису Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського (далі – ІР НБУВ). Решта була виявлена нами в Центральному державному історичному архіві України у Києві (далі – ЦДАУК) (№№ 3, 4, 6, 9–12, 18, 21) та у відділі рукописів (далі – ВР) Бібліотеки Чарторийських у Кракові (далі – Ч.) (№№ 13–14, 16).

Серед документів цієї частини нашої статті необхідно знову виокремити ті, котрі доповнюють «Український Дипломатарій XVI–XVIII ст.», тобто документи гетьманів, полковників, взагалі старшини. Тут представлені документи гетьманів Івана Скоропадського (4 документи), Генеральної військової канцелярії (далі – ГВК) (3), Павла Полуботка (3), Данила Апостола (1), Кирила Розумовського (1), полковників: ніжинських (Григорія Гуляницького, Василя Золотаренка, Петра Толстого) (по одному документу), прилуцького Гната Галагана (2), стародубського Петра Рославця (1), полковників, сотників – 6. Не менш імпозантно виглядає список адресатів листів: до Скоропадського було направлено 6 листів, до Полуботка 4, до Апостола 6.

Почнемо з документів XVII ст. Першою за хронологією є купча 1638 р., яка була створена в Любечі і стосувалася околиць цього міста. Мали відношення до Любеча й купчі 1665 та 1675 рр. (№ 5, 7). Узагалі, питома вага купчих у даній публікації є досить великою (всього 9), що відбиває стан джерельної бази з історії Сіверщини гетьманських часів у цілому. Купча 1654 р. (№ 2) особливо важлива, оскільки тут згадано ім'я знаменитого українського літописця Романа Ракушки-Романовського («Самовидця»). Виявляється він був тоді в Кролевіці (завірив підписом купчу) в якості представника ніжинського полковника Івана Золотаренка. Відзначимо, що Ракушка тоді був ревізором скарбу військового й дозорцем скарбу військового в Ніжинському полку. Ця ж купча називає ім'я невідомого крелевецького городового отамана Яреми Поповича, який, очевидно, був родичем тодішнього крелевецького сотника Федора Поповича. Названі й імена інших представників міської верхівки, зокрема ім'я Миська (Михайла) Маковського – представника відомого крелевецького роду, з якого походили два крелевецькі сотники (Іван, сотник у 1675–1707

рр. з перервами; Яків, сотник у 1712–1713 рр.), два городові отамани (той же Іван, отаман у 1669–1671 рр.; Микола, отаман у 1654 р.). Ще чотири купчі 1681–1682 рр. (№№ 9–12) були створені в Глухові і стосувалися його околиць. Вони збереглися у виписах з глухівських міських книг. У першій з них згадано правлячу верхівку міста, в якій бачимо сотника Василя Федоровича (насправді його прізвище Ялоцький), отамана Саву Яковлевича (насправді його прізвище Хохленко). У цій купчій мова йде про купівлю млина гетьманом Іваном Самойловичем. У другій і третій з цих купчих (№№ 10–11) міститься інформація про продаж Самойловичу глухівським сотником Федоровичем (Ялоцьким) млина на р. Єсмані й озера. Цікаво, що серед свідків угоди (№ 10) бачимо й Івана Мазепу, але без вказівки його посади, бо він тоді її ще не мав. У четвертій купчій (№ 12) Анастасія Бобирчанка, ігуменя Спаського монастиря в Глухові, продавала гетьману греблю на р. Івоті, землю та іншу нерухомість. До цих купчих додається ще одна 1716 р. (№ 27): Андрій, Грицько і Тиміш Кириєнки, козаки Конотопської сотні, жителі села Попівки, продавали в с. Митченки свій млин генеральному судді Івану Чарнишу.

Далі йдуть дуже важливі документи другої половини XVII–XVIII ст.: універсали й листи гетьманів і полковників. Їхній ряд відкриває універсал 1657 р. ніжинського полковника Григорія Гуляницького (№ 3), яким надається Путивльський перевіз на р. Десні в с. Пирогівці Успенській церкві у Новгороді-Сіверському. Взагалі вся ця об'ємна архівна справа (1) стосується даного міста і, зокрема, Успенської церкви, у ній містяться скарги, універсали гетьманів і полковників тощо. Наступні документи (№ 4, 6) є універсалами 1663 і 1673 рр. відповідно ніжинського полковника Василя Золотаренка і стародубського полковника Петра Рославця, які стосуються цього ж питання. В універсалі полковника Рославця згадується похід короля Речі Посполитої Яна Казимира 1663–1664 рр. на Лівобережну Україну, внаслідок якого було завдано шкоди Успенській церкві й тому їй надавалися на реставрацію низка податків. Вважається, що Успенський храм у Новгороді-Сіверському почали будувати у 1671 р. за гетьмана Дем'яна Многогрішного. Наведені ж документи свідчать, що храм існував уже в 1657 р. й, отже, початок його будівництва чи перебудови (з дерев'яного на кам'яний) слід віднести як мінімум до середини XVII ст. Традицію підтримки Успенського храму продовжують гетьмани і ГVK, про що свідчать універсали 1715 і 1718 рр. (№№ 25, 29) гетьмана Скоропадського, гетьмана Мазепи (його універсали ми вмістили в іншій статті), «премеморія» 1727 р. ГVK (№ 44), але в той же час була й «традиція» постійних посягань на його маєтності, в т. ч. і з боку сотників, про що свідчить ряд скарг парафіян. Наприкінці 20-початку 30-х рр. XVIII ст. із скаргами зверталася вже до гетьмана Данила Апостола міська верхівка Новгород-Сіверського (№ 47) та настоятель цього храму о. Андрій Заруцький (№ 48), і саме з ініціативи останнього були зібрані в єдине ціле гетьманські та полковницькі привілеї Успенській церкві разом зі скаргами. Були й досить помірковані прохання новгород-сіверських міщан до гетьмана Полуботка, зокрема, розмежувати церковні та ратушні землі (№ 28). Але більшість із них стосуються значно серйозніших речей, наприклад, про утиски й злочини, котрі чинилися українському населенню російськими військами. Про це свідчить, наприклад, скарга 1716 р. (№ 27). Подібних документів про злочини московської солдатні в Україні дуже багато, але їх ніколи не друкували, бо в царські й радянські часи цензура це суворо забороняла. Між тим, дуже красномовним є лист-скарга 1719 р. (№ 32) коропського сотника Дем'яна Кононовича гетьману Павлу Скоропадському. Тут наводився факт страшного злочину: солдат, який стояв на квартирі у міського ключника, заманив його дочку, «котрої тилко от масниц пошол шестий рок», у якийсь сад, де згвалтував її, а потім убив. Наводилися факти й інших злочинів солдатні, й тому сотник просив гетьмана вивести російський полк із Коропа. Такого ж роду скарга була направлена в 1720 р. Скоропадському погарським сотником Семеном Галецьком (№ 33), а в 1723 р. скарга до наказного стародубського полковника Петра Корецького (?) від новгород-сіверського городничого Павла Дем'яновича (№ 38). Такий же лист-скарга 1733 р. (№ 58) був поданий Апостолу обозним Стародубського полку Опанасом Єсимонтовським (він скаржився на свавілля російського полковника Редькіна козакам с. Рогова Почепської сотні).

1675 р. датовано універсал (№ 8) чернігівського наказного полковника Станіслава Кохановського (Коханенка) у відповідь на скаргу гончарського цехмістра в Ріпках Давида Федоровича. Полковник боронив цех від «партачів» і впорядковував правила вступу до нього. Приблизно 1716 р. датований лист самого Павла Полуботка (№ 26), тоді ще чернігівського полковника. Вона містила відповідь на скаргу купця, опшмянського ловчого Міхала Цибульського гетьману Івану Скоропадському (сама скарга Цибульського не збереглася). Відзначимо, що в недавно опублікованому томі документів Полуботка, які стосувалися його особи, був надрукований акт баришівського уряду, в якому йшлося про цю ж скаргу, та ще й зфальшовану асекурацію (гарантію), котру Цибульський нібито отримав від баришівського міщанина Гната Лієнка (2). Цей лист дуже великий і в ньому полковник по пунктах переконливо відкидає звинувачення (їх усього 6) Цибульського. У Чернігові Полуботок провів відповідне слідство по скарзі, у котрій були згадані пані Борковська (вдова Василя Дуніна-Борковського, чернігівського полковника в 1672–1685 рр.); єврей з Лоєва Шмарко; Ілля Леєнко, «купец баришовский»; Гаєвський, «бурмистр черніговский» та ін. Полуботок відкидав звинувачення Цибульського в тому, що він начебто не дозволяв скаржнику вивезти в Річ Посполиту жито, куплене в Чернігівщині. Лист проливає насамперед світло на торгівлю, яку Чернігів провадив з Білоруссю (Лоїв, Слуцьк) і Правобережною Україною, яка тоді перебувала під владою Речі Посполитої. Перу Полуботка належать ще два листи 1719 р.: до Лієвича й гетьмана Скоропадського. У першому випадку (№ 30) мова йшла, очевидно, про Карпа Лієвича, волинського сотника в 1718–1734 рр. У цьому листі чернігівський полковник висловлював невдоволення тим, що Лієвич забрав у «послушенство» козаків с. Ваганичі (суч. Городнянського р-ну), котрі були у складі Городнянської сотні. У другому листі (№ 31) він звертався до гетьмана з приводу дії «молодого Грембицького» (видно сина Миколи Грембецького, чернігівського полковника в 1712–1713 рр.). Останній заплутався в боргах, через що віддав вищезгаданому Лієвичу в заставу царську жаловану грамоту на свої маєтності, зокрема, згадані Ваганичі, Володимирівку (село суч. Городнянського р-ну) і навіть ті, які йому не належали. Полуботок розібрався в цій справі й про результати слідства доповів гетьману. Цікаво, що ним був згаданий і батуринський сотниченко «Мойсій Дмитрович». Очевидно слід мати на увазі сина батуринського сотника в 1690–1708 рр. Дмитра Нестеренка. Два документи 1723 р. створені сумнозвісним прилуцьким полковником Галаганом (№№36–37). У першому він наказував терміново з'явитися в Прилуки війтові й деяким жителям Брагина (ймовірно с. Брагинці Варвинського р-ну). У другому він писав до наказного гетьмана й чернігівського полковника Павла Полуботка, стисло повідомляючи про кількість гармат і артилерійських припасів, які він залишив у Царичині (сам реєстр поданий в іншому документі).

Далі йдуть три документи подані у вигляді реєстрів (№№ 13–14, 16). Ще під час свого першого наукового стажування у Польщі (1978/1979 навчальний рік) ми звернули увагу на листування князя Олексія Дашкова, який був резидентом при великому гетьмані коронному Адамі Сенявському (1708–1712 та 1715–1716 рр.) і при польському королю Августі II (1712–1715 рр.), з різними особами (всього бл. 70 листів!). Є й такі листи, у котрих ідеться про події в Україні. Найцікавіші листи ми стисло законспектували й можемо подати їх лише у вигляді реєстрів. У двох з них ідеться про Полтавську битву, а в одному (№ 16) – про похід гетьмана Пилипа Орлика на Правобережжя. Ще в одному листі (3) згадується гетьман Іван Мазепа, але ця інформація лаконічна, й тоді ми не законспектували її повніше. Документ № 15 («доношение») був створений Забілою, очевидно, Іваном, що був у 1731–1735 рр. хорунжим генеральної військової артилерії. Мова йде про маєтність Забіл с. Клишки (нині – у складі Шосткинського р-ну Сумської обл.), яке було в 1689 р. забране «змінником Мазепою» і повернення якого Забіла добивався. У цьому «доношенні» згадується Стефан Забіла, котрий був ніжинським полковником у 1687–1694 рр. Цей сюжет продовжує тогочасна довідка з історії с. Клишки, що західніше Вороніжа (суч. Сумської обл.) (№ 59). Врешті чолобитна 1730 р. Івана Забіли, хорунжого генеральної військової артилерії, була адресована цариці Анні Іоаннівні (№ 46). У ній робився стислий історичний екскурс з оглядом походження маєтностей діда чолобитника –

полковника Петра Забіли в часи гетьманування Богдана Хмельницького. Тепер же з млинів Забіли стали братися податки, а побудування млинів на Десні коропським священиком призвело до великих збитків Забіли, який був змушений бити щодо цього чолом гетьману Апостолу, правителю Малоросійської колегії князю О.І. Шаховському й навіть цариці.

Під № 17 подано універсал 1711 р. гетьмана Івана Скоропадського. Він підтверджував купчу на ліс військового канцеляриста Івана Ханевського. Власне цей ліс купив у батуринаського жителя Гарасима Книша батуринаський сотник (Дмитро Нестеренко-?) і подарував Ханевському. Цим універсалом дозволялося також побудувати греблю на цих землях. Інший універсал 1714 р. (№ 24) адресувався івангородському сотнику (с. Івангород в суч. Ічнянському р-ні). Нижче вказано його ім'я – Василь Малюга. Однак у довідниках (4) цього імені не знаходимо (є тільки Федір Малюга, але його каденція відбувалася ще в 1669–1697 рр., з перервами). Можливо, це його інше прізвище, бо в цей період сотником був Василь Лучченко (1701, 1715–1725, 1734 рр.)? Мова йшла про конфлікт за землю «мартиновских жителей з рожновцями», причому гетьман особливо попереджав сотника та його родичів («Гриценки, Маложенки») від нових конфліктів. Цього ж питання стосувався й лист 1714 р. (№ 25) Скоропадського до Олександра Чуйкевича, якого було послано для розгляду конфлікту. В іншому листі 1713 р. (№ 20) Скоропадський звертався до чернігівського архієпископа св. Антонія Стаховського. Приводом для звернення була скарга канцеляриста Івана Холодовича (майбутнього воронізького сотника в 1716–1740 рр., з перервами) на свавілля свірського городничого. Але Скоропадського обурювало й те, що на його попередні звернення монастир відповідає мовчанкою («як горох о стіну»). У разі подальшої мовчанки гетьман погрожував звернутися до царя. Відзначимо, що того ж року генеральному судді (Олексію Туранському) був адресований лист-скарга (№ 21) наказного воронізького сотника Василя Степаненка. Тут ішлося про конфіскацію худоби колишнього отамана с. Собич (суч. Сумської обл.), винного в якомусь злочині, ченцями монастиря в Новгороді-Сіверському (його архімандритом був тоді св. Антоній Стаховський). Останній погоджувався віддати худобу в разі сплати штрафу або за листом генерального судді. У документі № 18 подано лист 1713 р. чернігівського полковника Павла Полуботка до гетьмана Івана Скоропадського. У ньому йшлося про скаргу вільшанського отамана села Вільшана (очевидно, село суч. Ічнянського р-ну) Павла Рудки на Полуніцького (очевидно, мався на увазі Василь Полонецький, любецький сотник у 1701–1708 рр., з перервами), який зганяв скаржника з його «стародавній гребельки». Цікавою є скарга 1728 р. (№ 44) батуринаських жителів братів Петра і Федора Гончаренків. У ній говориться, що під час взяття Батурина російськими військами їх було взято в полон «на Москву», де вони пробули 7 років. Коли ж вони повернулися в Батурин, то не застали вільними свої землі. Спроби їх повернути виявилися безуспішними, зокрема, скарга братів (її дата) батуринаському сотнику Козловському (це ім'я подане в довідниках тільки як наказного батуринаського сотника у 1725 р.), у зв'язку з чим брати були змушені звернутися до гетьмана Апостола.

Далі йдуть два документи, адресовані Полуботку (№№ 33–35). Один з них (№ 34) датований 1722–1723 рр., часом, коли Полуботок був і наказним гетьманом. Він написаний невідомою особою і в ньому містилося клопотання щодо пошти в Глухові. Питання забезпечення пошти кіньми розглядалися і в листі 1732 р. верхівки м. Короп до згаданого вище Івана Забіли (№ 54). Інший (№ 35) – це типова скарга, що стосується дуже цікавого питання. У 1722 р. козак Василь Тулпенко скаржився на глухівського сотника Івана Мануйловича, звинувачуючи його у тому, що він забрав у скаржника знайдений скарб (80 золотих), а його самого ув'язнив. А це, як пояснював скаржник, закопані його батьком гроші, про точне місцезнаходження яких батько не зміг повідомити рідним через раптову хворобу (інсульт?) і смерть. Під номером 60 подається текст заповіту самого Івана Мануйловича, котрий став генеральним осавулом (1728–1734 рр.) і одним з правителів ГВК. Цей заповіт є цінним джерелом з історії Глухівщини і взагалі соціально-економічної та побутової історії України першої половини XVIII ст. Не менш цікавим джерелом до історії

повсякденності є реєстр речей Марії Ситенської, дружини Йосипа Ситенського (№ 56). Цей документ датований приблизно 1732 р., але все ж можна припустити, що йдеться про дружину Йосипа Ситенського, котрий був обозним Гадяцького полку у 1767–1773 рр. Певною мірою психологію тодішніх російсько-українських відносин змальовують свідчення 1746 р. писаря Федора Уманевського. (№ 62). Не менш цікавим є документ 1723 р. (№ 39) – свідчення ченця Рувима на допиті в ратуші Глухова. Отже, уродженець цього міста Роман Ющенко допускав у молодості порушення закону, «волосачис по школах глуховских». Потім він вирушив на Січ і у Свято-Микільському самарському монастирі прийняв чернечий постриг під іменем Рувим. Пізніше він з іншими ченцями вирушив як паломник до Києва і там був заарештований за крадіжку церковного срібла, до якої нібито був причетним. Його відіслали в Глухів до гетьмана Скоропадського, але той помер, а Рувим утік із в'язниці та був спійманий у Конотопі і повернений до глухівської тюрми, де й проводився його допит. Далі йдуть чолобитні. У першій з них 1713 р. (№ 19) батуринські жителі скаржилися генеральному судді Олексію Турянському на несправедливий вирок щодо дяка і вчителя, сироту Василя, причетного до злочину проти великоросіянина. Першим підписав чолобитну о. Іван Джунковський, настоятель Свято-Покровської церкви, де дякував Василь. До цього періоду відноситься стислий запис 1725 р. (№ 41) про чолобитну батуринських козачок і свідчення отамана і війта с. Бачівськ на Глухівщині щодо односельців 1726 р. (№ 42).

До часів гетьманування Данила Апостола відноситься, насамперед, його універсал. Він був датований 1730 р. і виданий у Москві (№ 45). У ньому гетьман повідомляв старшину Ніжинського полку про смерть Петра II і сходження на престол Анни Іоаннівни. У справі знаходилася й копія відповідного маніфесту про цю подію, але ми його не подаємо. Серед інших документів відзначимо три, пов'язаних між собою (№ 50–51, 55). У них йшлося про цікавий епізод з історії Бахмача. Під час Прутського походу бахмацький сотник Кирило Троцький (сотникував у 1710–1713 рр.) пограбував православну церкву у Паланці (під Уманню), забрав церковні дзвони і вивіз їх до Бахмача. Через 20 років уманський протопоп о. Діонісій Гайдученко спеціально приїхав до гетьмана, щоб повернути вкрадене. Апостол видав відповідний наказ і о. Діонісій прибув у Бахмач. У Свято-Успенській церкві він знайшов один дзвін, але вже розбитий. Прийшлося задовольнитися грошовою компенсацією як за бронзу. Другий дзвін знаходився у Воскресенській церкві в Старосіллі під Бахмачем і його було повернено без проблем. Третій же знаходився в с. Городище (північніше Бахмача). Хоча місцевий священик о. Федір Дмитрович не заперечував проти повернення дзвону, однак утрутився батуринський управитель Михайло Тарицин. У своєму листі до бахмацького сотника Василя Покотила він по суті заперечував передачу дзвона законному власнику, оскільки на це не було «указу из министерской канцелярії». Покотило ж доповів про цю історію гетьману (№ 55). Чим справа з третім дзвоном закінчилася – невідомо. До цих документів прилягає лист борзнянського і новомлинського протопопа о. Василя Величковського до о. Йосифа Савицького (№ 53). Протопоп дізнався про утиски священиком бахмацьких мешканців і тому попереджав о. Йосифа про неприпустимість таких дій («Чого весма не надлежало было и чинити, ибо здес, в Україні, тое не поводится»). У разі непослуху він мав з'явитися в Борзну до протопопа під страхом заборони в священнодійстві. З іншого документа – листа бахмацького сотника Василя Покотило до гетьмана Апостола від 9.03.(26.02.) 1732 р. (цей документ тут не наводиться) довідуємося, що о. Йосиф виконував наказ новомлинського сотника Івана Шишкевича, конфіскуючи борошно й коней у бахмацьких козаків за борги ...їхніх односельців (5). Прикметно, що о. Йосиф не послухав протопопа, а чим справа закінчилася – невідомо. Важливою є скарга 1732 р. Варвари Полуботок гетьману Данилу Апостолу (№ 52). Вона скаржилася на те, що її в присутності ряду поважних осіб грубо вилаяла «жена сестринця моего Ивана Сулими» Ірина (?). Із записів на документі довідуємося, що тоді в Баришівці був генеральний суддя Федір Лисенко, який розпочав слідство. Але Сулима не повинилася і демонстративно («з фуками») покинула суд, у зв'язку з чим Лисенко звертався до гетьмана. Скаржниця підписалася як «Варвара Полуботковна Павлова Добронизкая

протопопина переясловская». Це, без сумніву, сестра (по батькові) наказного гетьмана Павла Полуботка, яка була одружена з переяславським протопопом о. Павлом Добронизьким (1 шлюб). Важливою є скарга 1732 р. конотопського сотника Йосипа Костенецького до гетьмана Данила Апостола. У ній говориться про борг сотнику покійного Івана Топольницького, що він заборгував у Гданьську (!), але його брат і спадкоємець відмовлявся його сплачувати. Врешті до часів гетьманату Апостола відноситься інструкція ГВК (№ 49) капітану жолдаків Андрію Нейгефелю, про котрого ми згадували в попередніх подачах документів з історії Сіверщини (6). Додамо, що тут говориться про Жолдаківку, тобто про село Жолдаки Кролевецької сотні.

Завершують дану публікацію документи середини–другої половини XVIII ст. Тут, насамперед, відзначимо універсал 1761 р. гетьмана Кирила Розумовського (№ 64) про призначення товариша «сотні Глуховской» Романа Фененка «значковим полку Ніжинского товаришем». Також цінними є виписки з ревізій 1745 і 1756 рр. щодо підданих селян у маєностях Крупицького монастиря в Батурині (№ 61). Певний інтерес викликає «доношение» 1746 р. (№ 63) прапорщика Дмитра Биховського щодо винокуреного хутора біля с. Литвиновичі (суч. Кролевецького р-ну Сумської обл.). Насамкінець подані стислі подорожні нотатки невідомого Чернігівщиною 1773 р. (№ 65). На жаль, згадувані там імена маловідомі, а невідомий автор нерідко ще й скорочував їх. Вдалося встановити лише одну особу: згадуваний Іван Андрійович був чернігівським губернським маршалом (1782–1786) і маршалом Прилуцького повіту (1798, липень 1803 – вересень 1805). Села встановити простіше. Рудівка – це село суч. Прилуцького р-ну, Макеевка – це суч. Макіївка Носівського р-ну, Ровчак – це суч. Рівчак-Степанівка Носівського р-ну, Вересоч – село суч. Куликівського р-ну, Бурівка – село суч. Городнянського р-ну, Рогощ – це село Рогоща суч. Чернігівського р-ну, Шибиринівка – село в суч. Чернігівському р-ні, Дроздовиця – село суч. Городнянського р-ну.

Насамкінець зазначимо, що підписи-автографи в документах підкреслені нами, а слова, які не вдалося прочитати – знаком (...)*. Квадратними дужками позначені пропуски в тексті через якісь дефекти (обірвана частина тексту тощо) або відновлені по смислу слова.

Сподіваємося ці джерела будуть цікавими й краєзнавцям, оскільки проливають додаткове світло на історію населених пунктів Сіверщини, на соціально-економічну, церковну й культурну історію краю.

Джерела та література:

- 1) ЦДІАК. Ф. 1. Оп.3. № 527.
- 2) Універсали Павла Полуботка (1722–1723). Київ, 2008. № 323.
- 3) Ч. ВР. № 6834.
- 4) Кривошея В.В. Українська козацька старшина. К., 1997. С. 84; Gajecky G. The Cossak Administration of the Hetmanate. Cambridge, 1978. V.1–2.
- 5) НБУВ. ІР. Ф.1. № 54276.
- 6) Мицик Ю., Тарасенко І. З нових документів до історії Сіверщини (XVII–XVIII ст.) (частина 12) // Сіверянський літопис. 2018. № 5. С.111.

* * *

№ 1

1638, червня 6 (липня 27). – Любеч. – Купча.

«Я, Ян Стецкий, чиню відомо тим листом моим и зезнаваю, иж по зейстю [з] світу того славной памяти отца моего, будучи я відом, иж продал отец мой поля и з лісом и з дубровами и зо всіми пожитками, того ґрунту належачими, за коп двадцать и за четири личбы литовской на имя Каленикові Манкові, мищанинові любецкому, застаючи, в тракти Любецкому лежачом. Тоей граничит и описан и значит з Манковой границі шляхом Черніговским, ни займаючи поля пна Стецкого узліс Решиновской и з лісу Решинского у студенец Горасков, студенца взявши до Гриневой дороги и закопом граничит и з туля у Монкову межу знову, в той же шлях Черніговский. Которий то ґрунт належачий Калениковий служачий до зоживання ест подано и потвержденно

вічними часи и потомству его показанный домовства его и жадин на тот мой лист перешкоды не повинен чинит. Того ради я, будучи яко дидич, тоєй продажі відомо чиню, з раменія моего даю той лист под вшелякими варунками и с подписом руки моеї зазнаваю вічними часи и зрекаюс, же не ест належачий да того поля.

Писанно в Любечу мсця июля 27 дня 1638.

В подленном подписано».

(НБУВ. ІР. Ф. II. № 66153. Копія XVIII ст.).

№ 2

1654, лютого 17 (6). – Кролевець. – Купча.

«Мы, Хведор Попович, сотник Войска его царского величества Запорозкого кролевецкий, а Ярема Попович, отаман городовый, а Тихон Адаменко, войт, Сава Кушнір, и Иван Калачьник, бурмистрове того міста кролевецкого, відомо чиним и сознаваем сим писанем нашим кому бы о том відать належало теперешнего часу и напотом будучи, иж с порадою нашою и за одностайным всіх так козаков товариства нашего Войска Запорозкого его царского величества, яко мешчанов зубополной громады, позволением позволилисмо пану Мискови Ивановичу Маковскому греблю занять и млын фундоват на річці Свидни тут же, в місти Кролевці, місце на то пристойне упатривши, своим коштом и накладом власным, которому абы вже ништо инший от мелников туболцов, приезджих обчих, жадной перепоны, перешкоды и переказы абы не было. А то под закладом на такихых выны на старших наших его млсти пана полковника коп тридцет гр[о]ш[ей] личбы литовьское, а на сотника, хто бы на тот час был, коп десять, а на вряд місцкый так же коп десять. Що для ліпшой віри и певности сее писане наше оному вышпомененому Мискови Ивановичу с подписом рук наших и с притисненем печати міської выдано.

Писан в Кролевцу мсця февраля 6 дня року 1654.

Хведор Попович, сотник его цар[ского] величества Войска Запорозкого кролевецкий, вышменованны m[anu] s[criptio].

А повинен на него тот млин з зовсім ити пожитком до стого пророка Ілі в року 1654 волост кролевецкая повинна быти послушными до (...) *травованя (?) гребли тоєй.

Роман Рекушка зосланий от его мс. пана полковника нежинского и всего Сівера».

(НБУВ. ІР. Ф. I. № 50661. Оригінал, завірений печаткою).

№ 3

1657, січня 27(16). – Глухів. – Універсал ніжинського полковника Григорія Гуляницького.

«Копія.

Григорий Гуляницкий, полковник ніжинский и всего Сівера Войска его царского влчества Запорожского.

Відомо чиним тим писанем нашим кому бы о том відати надлежало, ижесмо дали перевоз на потребу церкви Бжой, на Успение Прстой Бци, имено новгородской ввесь перевоз Путивлский в селі Пероговці. В котором перевозі, жебы ні од кого перешкоды жадной не было, тилко кторі тоєй церкви Бжой абы тим завідовали и ништо инший, жебы не важилися на свой пожиток приворочати. На том писмо наше даем при печати нашой с подписом руки власной.

Діялося в Ніжині януаря дня 20 року 1657.

В подлинном подпис:

Григорий Гуляницкий, полковник ніжинский и всего Сівера.

С подлинним читал кацеллярис Григорий Юркевич.

Таковий поденний універсал кторі церкви Успенской новгородской к себі взяли, а к сей копія по їх прошенію тоєйже церкви презвитер Андрей Заруцкий руку приложил.

«На перевоз Путивлский в селі Пероговці будучий».

(ЦДАК. Ф. 1. Оп. 3. № 527. Арк. 10. Копія 30-х рр. XVIII ст. Наприкінці документа намальоване коло, всередині якого написано «место печати»).

№ 4
1663, травня 12 (2). – Ніжин. – Універсал ніжинського полковника Василя Золотаренка.

«Василий Нечипорович, полковник з Войском его царского пресвітлого величества Запорозким.

Ознаймуем сим писанием нашим кому бы о том відати належит, меновите пну сотнику новгородскому, атаману и войту. Любо то з росказаня нашего Федор Завадский подал был перевоз на Десні в Переговце в аренду Кості и Андрею до скарбу войскового а же теперешнего часу за прозбою войта новгородского, абы на церков Бжию оный перевоз подали, на що тепер и позволили за отпущение гріхов. До того теж приказуем сурово абы в оном перевозі наданном от нас церков Бжию ништо не важилься чинити в их держаню жадной перешкоди и кривди под неласкою нашею.

В Ніжині писал року 1663 мсця мая 2 дня.

Василий Нечипорович, полковник Войска его царского влчства ніженский и всего Сівери. (место печати)

С подлинним читал канцелярист Григорий Юркевич.

Таковий подлений універсал ктитори церкви Успенской новгородской к собі взяли, а к сей копії по їх прошенію тоей же церкви презвитер Андрей Заруцкой руку приложил.

На перевоз деснянский в селі Пироговці будучий».

(ЦДІАК. Ф. 51. Оп. № 527. Арк. 11. Копія 30-х рр. XVIII ст.).

№ 5
1665, березня 2 (лютого 20). – Чернігів. – Випис з чернігівських міських книг, котрий містить у собі купчу.

«Копія

Випис с книг міських права майдебурского ратуша Черніговского.

Року Божого тысяча шестсот шестдесят пятого мсца февраля двадцатого дня.

На вряді его царского величества міском черніговском перед нами Евфимом Титовичом, лантвойтом, Иереміем Макаровичом того року бурмистром, судом зуполно заселим, в ратушу черніговском ставши очевисто Пархом и Семен Белдюженки, брата рожоная, именем своим и именем братов своих, рожоних, Василя и Петра Белдюженков, явне, ясне и доброволне к записаню до книг міських ратушних черніговских признали, иж оны, маючи кгрунт поля, роли, сеножати, селища при местечку Любечу, сад из двором и зо всіми приналежностями як оны сами, спокойне того всего заживали, котор[ого] то кгрунту межа з одной стороны от машелюв до ріки Клиговки, свой власний, никому ни в чем не пенний и не заведенний правом вчистим и никгди на том неотзовным панем (?), не выймуючи наменьшой части, на самих себе на власные малжонки и потомки и близкие кривные свої, на вічност славетному пну Процку Григоревичу Дяковичу, мещанину любецкому, и тепер в місте Чернігове мешкаючому, за шестдесят коп грошей личбы литовское продали и грошы отобравши, тут же на уряде помененного пана Процка з одобряня тых грошей квитовали, даючи моц и владзу пану Процку ему самому, жені и потомкам его тым кгрунтом полями, ролями, сеножатми, садовиною и двором владіт, пожитки вшелякие на себе брати и от себе кому хотіти дати, продати, даровати и записати. Которого то кгрунту оны, сами сознаваючие, жени и потомки их и братя близкие и далекие кривные их, боронити не мают и мочы не будут, под закладом других таковых шестидесят коп грошей личбы литовское., то еднак варуючи у нижчаго суда, хто бы міл его, Процка, о тот кгрунт, о который продажа идет, турбовати албо до якого колвек суду и права позивати, повинны сознаваючие от каждого такаваго турбатора своїм коштом боронити и заступовати, а оборонивши міет при пану Процку тот грунт вічне zostавати. А на большое утверждение тої продажи сознаваючие тут же пред урядом того кгрунту, яко се више менило, зреклися и вічними часы уступили. Что все для памяти до книг міських черніговских ратушных ест записано, с которых и тот випис под печатью урядовою міскою ратушною черніговскою видан.

Писан в ратушу черніговском.

Емелиан Иванович Яхимович, міський чернігівський писар.

Корикговано с книгами».

(НБУВ. ІР. Ф. 1. № 66157. Копія. У кінці документа намальоване коло, у середині якого вписано «Место печати»).

№ 6

1673, лютого 9 (січня 30). – Новгород-Сіверський. – Універсал стародубовського полковника Петра Рославця.

«Копія.

Петро Рославец, полковник Войска его црского пресвітлого влчства Запорозького стародубовський.

Ознаймуем сим писанем ншим вшелякой кондиції як духовного, так и світского чину людям, а особливе пну сотникови новгородскому, атаману городовому и атаманам курінним и сілским и всему товариству, так теж войтові и вшелякому урадови и посполитим людям в сотні Новгородской застаючим, доносим до відомосты, иж відячи мы церков Бжию храм Успения Пресвятия Діви Бгрдици в городі Сіверском Новгородку стоячую, а же от первой экспедиції неприятельской за оскудностію людскою ни откол в потребах своих, то ест в роставрованію олтара стаго, так теж и в інших аппаратах црковніх не может засягнути вспартя, а в ней хвала Бжия и штоденное набоженство и молебныя пінія за великого гсдря ншого его царское пресвітлое влчство и за увес его црской пресвітлой с ьними и за велможного его млсть пна Ивана Самойловича, гетмана, зо всим Войском Запорозким завжди отправується. Теди на вспарте тоей цркви Бжой позволилем отбирати як с товариства, так теж и з вшеляких людей, гандли отправаючих, ваговое од вшеляких товаров, то ест од воску, меду и пенки и од лою и од кожного товару, которие на вагу продаются, отбирати ваговое. Так теж од горілки и од збожа помірное и злецилем до рук и в завідоване пну Никипору Пожарскому, войтові новгородскому и з іншими ктиторами, до тоей цркви Бжой приналежними, которие ведлуг повинности своей хрстіанской маюут вірне, щире, статечне ку подпори цркви Бжой и ку помноженю хвалы Его стой, того доглядати и в потребі цркви стой тим шафовати. Теды для ліпшого моцы и твердості далем тот мой лист с подписом руки и притисненем печати.

Писан в Новгородку генвара 30 1673 року.

Петро Рославец, полковник Войска его царского пресвітлого влчства стародубський.

(місто печати)

С подлинним читал канцелярист Григорій Юркевич.

Таковий подлений універсал ктитори церкви сто-Успенской новгородской к себе взяли, а к сей копії по іх прошенію тоей же церкви презвитер Андрей Заруцкий рук приложил».

(ЦДІАК. Ф. 51. Оп. 3. № 527. Арк. 13. Копія 30-х рр. XVIII ст. Запис: «На ваговое и померное»).

№ 7

1675, червня 23 (13). – Любеч (?). – Купча.

«Року тепер идучом 1675 мсца июня дня 13

Я, Лазар Феодорович, на тот час будучий атаман городовий любецкий, чиню відомо и явне зознаю сим доброволним листом и вечистим записом моім каждому, кому би о том відати потреба и каждого суду и права и на каждом мсцу, иж я, міючий пляц дворовий селидбу и при нем сад вишневий, лежачий у Любечу межею пляца з одной стороны Феодора Филоновича, брата заводци моего, от которого и я мав купленным способом явне, ясне и доброволне и синожат, купленная от Заліського при том же пляци за свої гроши, будучи на тот час сего пляцу потребний. Меновите другой стороны Нечаева тилом к горі Лисици, а з ворот к улици зачим я, будучий потребний пінязей, продал есми и уступил, зрекаюся на вічност, то ест пну Мини Дуброви Михайловичу, козаку и мешканцу любецкому, тих же помененных Дубров приятелю, за готовую сумму пінязей, меновите за коп осим грошей личбы и монети

литовской, на котором пляцу волно будет вишменованному пну Мини, селитис и тот час уживат и вшелякий пожиток з него міти, а любо кому продат, дат, дароват албо кому хотя яким правом от себе пустит ведлуг воли и уподобаня своего и жаден ему в том его купли перешкодою бити не маю я сам, жона моя и потомки, и жаден с покровних моих, близких и далеких, яко ни в чем не пенняя и низаведении под зарукою коп 10 на вряд любецкий. А заплативши, предся тая моя продажа от пна Мини отдалена бити не мае, так же и сей мой продажний лист и вечистий запис будет мат зуполную мощь. При котором торгу били люде добрии и віри годние пан Руман Курпівевич Дуброва, Максим Иванович Навора, Миско Милкович Горкуша, обиватели и мешчане любецкий. Що для ліпшой віри и твердости дадем предреченному пну Міні Дуброви сей мой купчий лист при печати и подписом рук.

Діялося у Любечу року, мсца и дня вишеписанного.

Устне прошения от Лазара Федоровича в подпис руки до того листа яко самого неуміетного Кирил Гапонович

В подленом тако: Кирил Гапонович, писар того листа рукою».

(НБУВ. ІР. Ф. 1. № 66154. Тогочасна копія. Внизу намальоване коло, всередині напис: «место печати»).

№ 8

1675, жовтня 8 (вересня 28). Чернігів. Універсал чернігівського наказного полковника Станіслава Кохановського (Коханенка).

«Станіслав Кохановський, полковник наказний чернігівський.

Вам гончаром бояничцким ознаймую, же бивъши у нас Давыд Федорович, цехмистр гончарский ріпицкий, покладаючи права свои старожитнии, скаржилъся, же вы, не будучи прикладни до цеху братерского, гончарюм ріпицким цеховым кривду и перешкоду діете в робленю горъшках. Прето мы, видячи их стародавньные права и ни в чом их не нарушаючи, еще потвердивъши, приказуем вам, щобысьте от сего часу ежели з вас которий схоче тым ся гонъчарским хлібом живить, то нехай будет прикладным до скринъки братерской, а цех поедънавши, горъшки собі робыт. А поневаж быс которий будучи спротивный росказанью нашем и впаргостю своею, цеху не еднаючи, горъшки міл робыть, таковый спротивный выни на уряд польковый чернігівський выни заплатит золотих сто. И повторе о том сурово приказую.

Дат с Чернігова септеврия 28 1675.

Звыш менованый польковъник наказный чернігівський».

(НБУВ. ІР. Ф. 1. № 58512. Оригінал. Угорі запис кінця ХІХ ст.: «Сообщил Ст. фон Нос 23/Х-1882»).

№ 9

1681, жовтня 31 (21). – Глухів. – Выпис з глухівських міських книг, який містить у собі купчу.

«Выпис с книг міських.

Літа от народження сна Бжого тысяча шистсот восімдесят первого мсця октоврия двадцят первого дня.

При битности его млсти Якова Михайловича Жураховского, полковника Войска его царского пресвітлаго влчства Запороз[кого] ніжинского.

Пред нами Михайлом Миклашевским, асаулом полковим ніжинским, Василем Федоровичом, сотником глуховским, Савою Яковлевичом, атаманом городовим, Мартином Василевичом, войтом, Иваном Афанасовичом, Марком Хоминичом, бурмиистрами, туде ж з селян шатуринских Лукьяном Семеновичом, войтом Исаем Паламарником, Хомою Ивановичом из них знатних особ при нижей выраженной куплі и продажи людей немало било.

Ставши отчевисто пред нами урожоний Лукьян Гордіевич, мелник шатрицкий, сознавал ясно и доброволне и чинил нам звишписанним особам свое оповідание в таковие слова, иж мовит, міючи я млин, стоячий на реці Белиці з одним каменем из ступами власним моим коштом и працею построений, в котором от килка літ мілем пожиток так доброволне и продалем ясневелможному его млсти пну Иванови Само-

йловичови, гетманови, Войска его царского пресвітлого влчства Запор[озкого], за суму певную личби полскої монети доброї за триста золотих. Которую то суму всю сполна руками моїми отлічив, отобралем и юж яком в сем записе доброволне описал тот млин в моць в посесію и вічне владіне самому ясневелможному его млсти пну Ивану Самойловичу, гетманови Войск Запорозких, велможной пней малженци, так теж велможним их млстей потомкам вручаю же аж хотя волно ж млином на свой пожиток оборочаючи, диспонават тепер и на потомние часи. А я юж передречений Лукян Гордієвич, жена моя, приятелі близкие и далекие и ніхто инших вічисте права свого вирекаемся и в том проданню млиновом яком з доброї волі продал и завал, не повинен жадною мірою интересоватис и жадною бити и найменшою перешкодою под обовязком и варунком правним шистсот золотих, при которих звишписаних особах и сей вікуистий запис ясневелможному его млсти пну Ивану Самойловичу, гетманови Войска его царского пресвітлого Запорозкого, актикован до книг, с которих потребоючой стороні екстрактот винятий из подписом рук нижей подписаних поданий в Глухові року и дня звишписаного».

(ЦДІАК. Ф. 1523. Оп. 1. № 1. Арк. 2–2 зв. Копія).

№ 10

1681, грудня 1 (листопада 21). – Глухів. – Випис з глухівських міських книг, який містить у собі купчу.

«Випис з книг глуховских.

Літа от нароження сна Бжия первая тысяча шистсот осьмдесят первого мсця новерия двадцят первого дня.

На вряді нашом перед нами Михайлом Миклашевским, асаулом полковим ніжинским, Савою Яковлевичом, атаманом городовим Мартином Василиевичом, войтом Марком Хоминичом и Иваном Афанасовичом, бурмистрами, тудеж при битности товариства войскового Есифа Мартиновича, хорунжого, Андрея Росцини, есаула сотні Глуховской, Алексія Заруцкого, Стефана Висоцкого, Кондрата Гридяки, Котя Федоровича, Пархома Реви и иних многих зацних и значних людей немало било.

Персоналитер постановившися перед нами урожоний п. Василий Федорович, сотник на сей час глуховский, чинил нам звишгьписанным особам свое оповідание и сознавал явне, ясне и доброволне в таковие слови, иж мовит, не будучи ні от кого примушоним з доброї волі моеї продалем млин, мні власному служачий, и в диспозиції своїй міючий вічистой нікому ні в чом не заведений и не пенний, стоячий под містом Глуховом, на той же к місту идучой греблі на реци Есмани, клітку и в той клітці о трох каменях мучних, яком з него приходячих пожитков уживал, так власне и продал ясневелможному его млсти пну Ивану Самойловичу, гетманови Войска его царского пресвітлого величества Запорожского, за суму певное личби полское монети доброе три тысячи золотих. Которую то суму всю сполна, руками моїма одлічивши, отобралем и юж яком при доброволном сознанию описал тот млин так власне и продавши в моць в посесію и вічне владіне самому ясневелможному его млсти пну Ивану Самойловичу, гетманови Войск Запорозких, велможной пней малжонци, так теж вельможним их млстей потомком, вручаю, же иж волно, як хотя оним млином на свой пожиток оборочаючи, диспонават тепер и на потомние часи. А я, юж предреченний Василий Федорович, малженка моя, потомки же и приятелі, близкие и далекие, и ніхто инший вічисте права свого вирекаемся и в том проданю млиновом, яком з доброї волі продал, не повинен жадною мірою интересоватис и ніякою найменшою бити перешкодою под [о]бовязком и варунком правним шист тысяч золотих. Которая продажа и купля при вишей виражених особах учинилас, при которих и сей вікуистий запис ясневелможному его млсти пну Ивану Самойловичу, гетманови Войск его царского пресвітлого величества Запорозского, активован до книг, с которих потребоючой стороні екстракт виняти и с подписом рук нижей подписанних поданий.

В Глухові року и дня звишгьписанного

Сия звишпомянутая млиновая купля при битности столника и полковника Максима Леонтиевича Лупандина их млстей Сави Прокоповича, писаря енерално-

го, Костантия Голуба, бунчужного енералного, Михайла Вуяхевича, Иоана Мазепа, Ивана Ломиковского».

(ЦДІАК. Ф. 1523. Оп. 1. № 1. Арк. 2зв. – 3. Копія).

№ 11

1682, березня 19 (9). – Глухів. – Випис з глухівських міських книг, який містить у собі купчу.

«Випис с книг глуховских.

Літа от нароженя Сна Бжого первая тысяча шистсот осмдесят второго мсця марта девятого.

Перед нами Михайлом Миклашевским, асаулом Войска его царского пресвітлого величества Запорозкого, полковником ніжинским, Кирилом Дорофієвичом, господарем замку батуринского, при битности зас атамани сілской и товариства Иваном Хоружим, атаманом мутинским, Демком Лазаренком, войтом з громадою, Иваном Захарченком, атаманом каменским, Иваном Друком, Гришком Герасименком, атаманом литвиновским, Стефаном Лазаренком, ставши очевисте перед нами рожоние Марко и Мартин Федоренки, козаки и жители литвиновские, чинили нам, звишписанным особам, свое оповедание и сознавали явно, ясно и доброволне в таковие слова, ижем не будучи ні от кого примушоними з доброй волі нашой продалисмо ясневелможному его млсти пну Иоану Самойловичу, гетманови Войска его царского пресвітлого влчства Запорозкого, отчину: дерева на полтора ста бортного и той отчині озеро, прозиваемое Куплю, на которых озером седіли пасікою у буді Шовчининих. В якой пасіци винайдуется прищеп праці нашой саженья з осмь малих и великих, так же шо ест праці нашой в огорожі и мшаник, якосмо завели з лісом и при лугу, так и продали за суму певную за осімдесят золотих. При той же Шовкониной буді міючи Яцко Москаленко, жител каменский, в тож прищеп малих и груш диких, где он праці заложил, продал за шисть коп грошей у вічність самому ясневелможному его млсти пну Иоанну Самойловичу, гетманови Войск Запорозких, велможной пней малжонці, так теж велможним их млstem потомком в моць в посесию и вічное владіние вручаем, же аж волно як хотя онимигрунтами пожитковат вічними часи. А ми юж, пререченние Марко и Мартин Федоренки, Яцко Москаленко каменский, в той продажи нашой доброволной, малжонки наши, потомкове наши, приятели близкие и далекие и ніхто иний вічисте права своего вирекаемся и не повинни бути жадною и найменшою перешкодою под обовязком и варунком правним двісті золотих. Которая продажа и купля при звишписаних особах вчинилас. При которих и сей вікуистий запис ясневелможному его млсти пну Иоанну Самойловичу, гетманови его царского пресвітлого величества Запорозкого актикован до книг, с которих потребующей стороні екстрактом винятый и с подписом рук нижей подписанных поданий.

В Глухові року и дня звиш писаного».

(ЦДІАК. Ф. 1523. Оп. 1. № 1. Арк. 3 зв. – 4. Тогочасна копія).

№ 12

1682, березня 19 (9). – Глухів. – Купча.

«Випис с книг глуховских.

Літа от нароженя Сна Бжого тысяча шистсот осмдесят второго мсця марта девятого дня.

Я, Анастасия Михайловна Бобирчанка, игумения монастыра Всемилоствого Спса девичого глуховского, со всіми еже о Хрсті сестрами, тояжде обители, чиню відомо и сознаю явно, ясно и доброволне тепер и на потомние часи каждому, хто будет потребовати, иж з предся завзятого моего умислу и с поради всіх сестер, міючи власним коштом и працею мнстирскою уфундованную греблю на реці Ивоті и рудню со всім построенную, як до работи належит, стоячую нижей буд, в будах теж дворець и к тому дворцу грунт який есть, млинов з греблями два уфундованих на реці будах, в яких мливно отправляется. Все тое якосмо завели, так власне и продали ясневелможному его млсти пну Иоану Самойловичу, гетманови Войска его царского пресвітлого влчства Запорозкого, велможной пней малжонци, также велможним их

млстей потомком за суму певную личби полской монети доброй готових грошей тысячу золотих. Которие гроши отобравши до своих рук, и юж в мощь в посесию и вічне владініе вишеописанную рудню з иншими намененными угодіями вручаем. Волно як хотя велможним их млстям яко и потомком их диспонуочи, на свой пожиток оборочать тепер и на потомніе часы. А я юж, Анастасія Михайловна, игуменія, и всі сестри монастира нашего и ніхто инший в той от нас проданной рудні з греблею, футора, в будах стоячого, з грунтом и млинов двох, не повинни жадною мірою впредь утручатис у жадного уступу міти, вічисте права своего вирекаемся под варунком правним золотих дві тисячи. На том и сий наш яко требуючої стороні велможному его млсти пну Иоанну Самойловичу, гетманови Войск Запорозких, вікуистий запис актикований до книг глуховских, с которих екстрактом винятий и поданий при звиклой печати монастирской и с подписом имен.

Діялося в Глухові року и дня звиш писаного».

(ЦДІАК. Ф. 1523. Оп. 1. № 1. Арк. 4 зв. – 5. Тогочасна копія).

№ 13

1709, червня 25 (липня 6). Лист князя Олексія Дашкова до невідомого (регест).

Мова йде про облогу Полтави шведськими військами Карла XII. Останній уже здійснив 9 штурмів міста. «Але ще не відступив, хоча має великі людські втрати. Через ці штурми наші на ці справи вислали проти нього великі загоны як кінні, так і піхотні». З Польщі я отримав відомість, що полоцький комендант пан Ржевський здобув перемогу над п'ятьма хоругвами Сапіги, полонив 150 чоловік, взяв два прапори, дві пари коней і весь обоз.

(БЧ. ВР. № 5787. Лист № 6831. Оригінал).

№ 14

1709, липня 18 (7). Під Щєбрешином. Лист князя Олексія Дашкова до невідомого (регест).

Мова йде про Полтавську битву, яка була 27 липня, і перемогу над шведами. Наші взяли в полон шведського фельдмаршала Реншильда, генералів Штакельберга, Шліпенбаха, Гамільтона, Розена, князя віртембезького, графа Піпера з двома державними секретарями, понад 1000 солдат і офіцерів, весь обоз і артилерію. Про Карла XII Реншильд каже, що його вбито. В погоню за втікачами пішли Голіцин і Баур.

(БЧ. ВР. № 5787. Лист № 6832. Оригінал. У наступному листі (№ 6834) згадується гетьман Іван Мазепа).

№ 15

Не раніше 1709 р. – Глухів (?). – «Доношение» Івана Забіли.

«Доношеные

Подлуг отнятой отчини Клишок от отца моего змінником Мазепою году 1689 ознаймую, иж на прошение брата без жадной вини взят на столиці, когда пресвитлійших и державнійших гсдрей црей данна млствійшая грамота отцу моему. Предложено по листу змінничом виданой, а не по наслідіи отца, хочай и споминает нижей, где отц мой бил чолом их црским пресвитлійшим державам о отнятіи отчини Клишок и повелено указом отдат и он, змінник, лестно звюв надією сколько рок уважувал, аж до смерти отца моего, которий помер 172 (!) году июня 5, о чом явствуют и чоломбитний отца моего до змінныка и писма от господара его писанніи и пана Кочубея лист являєт. Сдиж в опеку пну Кочубею он, Стефан Забіла, полковник ніжинский, всі добра уручил діти и отчини свої по смерти, а в духовниці отческой он, Стефан Забіла, подписал руку свою и печать приложил, аби не міти діла до села Клишок, що ж се предлагаю на писмах. При сем чиню відомо, иж змінник ложно веліл написат, яко ми мілісмо універсали прежних гетманов на отчини и то его неправда. Ми ні от единого з них, гетманов, не мілісмо, тилко престлійшую грамоту, также в своем листі писал по отцеві тримат деревні всі. А села Клишок не помянул, тилко учинил хитро, мелницю веліл написат в Клисках во місто отчины, где ані мелниці от

тих пор не мелісмо, ані села. В яком разоренні прошу мсти и стой справедливости.

Нижайший раб Иван Забіла».

(НБУВ. ІР. Ф. ХХVIII. № 507. Оригінал (?)).

№ 16

1711, березня 17(6). – Львів. – Лист князя Олексія Дашкова до невідомого (регест).

Козаки (Орлика ?) наступають проти нас. «Але ніякого успіху не досягнуть, бо не тільки козаки (*Скоропадського. – Ю.М., І. Т.*), але й українські селяни вбивають татар, також і наші роз'їзди успішно діють». 200 татар убито, кілька тисяч захопили в полон.

(БЧ. ВР. № 5787. Лист № 6836. Оригінал).

№ 17

1711, січня 23 (12). – Батурин. – Універсал гетьмана Івана Скоропадського.

«Его царского пресвітлого величества Войск Запорожских обоіх сторон Днепра гетман Иоан Скоропадский.

Пану полковникови ніженському, старшині полковой, а особливе сотникови батуринському з урядом тамошним и комуколвек о том відати належит, сим нашим універсалом ознаймуем, иж презентовал нам пан Иван Ханевский, канцеляриста войсковий, купчую на ліс, який п. сотник батуринский у Гарасима Книща, жителя батуринского, купивши, ему, пану Ханевскому, доброволне отпустил и просил нас так о потвержене того купленного ліса, як о позволене, жеби могл в том кгрунті своем греблю на стрижині болота накоту засипати и млин веснячок о одном колі построїти. Ми теди, гетман, не отмовивши его, пну Ханевского, прошению, респектом ронячогося оного праці щоденной в канцлярії, нащо войсковой, яко тот куплений ліс позволяючи ему в оном греблю засипати и млин о одном колі построїти, ствержаем так, аби ніхто з старшини войсковых и посполитих людей сотні Батуринской владінію того купленного ліса в строеню греблі и млинка на оной и в отбираню обиклих користей найменшой не важилса чинити кривди и перешкоди універсалним сим писанием нашим варуем и рейментарско приказуем.

Дан в Глухові януаря 12 року 1711.

В подленом подпис:

Звышменованный гетман руко[ю] власною.

Васылый и Феодор Ланевский».

(НБУВ.-ІР. Ф. 1. № 54252. Тогочасна копія).

№ 18

1713, лотога 6 (січня 23). – Чернігів. Лист чернігівського полковника Павла Полуботка до гетьмана Івана Скоропадського.

«Ясневелможный мсці пане гетмане, мні велце милостивый добродію.

Показател сего моего листа Павел Рудка, атаман олшанский, будучи у мене еще прошлой осени, прекладал жалосте, же пан Полуницкий, зганяючи его з купленной стародавней гребелки под селом Олшаною, на Рудці застаючой, на которую одержал он потвердительный поважний велможности вашей реїментарский універсал, немалую ему чинит кривду. Поневаж двокротне уже тую гребелку роскопует, з неменшим атаманским коштом оправленную и самого наеждаючи, галасует, даючи такую причину, якобы от тоей гребелки чинитса шкода грунтам его домишльнским, просил мене неотступне, жебы зослал кого на тое місце, где тая застае гребелка для инквізиції, если ест якая пана Полуницкого домишлянским грунтам шкода. По какой его прозбі, кгды посилалем певных людей до Олшаной, теди показалося, же не мац от оной жадной домишльнским грунтам шкоды, толко ест там при самой гребелці ніякоес невісти домишлянской одна нивка, набытая мужем еї у олшанского члвка заставою, и як пустовала тая гребелка и воды в ставу не было, тая невістка, виоравши свою нивку [поо]рала и берег в ставу том до самого стрижня, гдебы вода поймати (?) міла, а пан Полуницкий на самую властне атаманови в держаню тоей гребелки перешкоду

засіял тую нивку своєю пашнею и если бы в том ставку за угаченем прорвы вода у своих берегах як належит стала, то бы поняла той шмат засіяний, що в березі по стрижен неналежне выорано. Для того же пан Полуницкий непотребне помянутого атамана олшанского хочет зогнати от тоей гребелки, удастся оний з инквизицією до велможности вашей, ищучи такой рейментарской милости, абы пан Полуницкий при поважном універсалі пнском велможности вашей не чинил болш ему с той гребелки разорения и кошту его в шкоду не приводил. За которим и я, интерцедуючи до велможности вашей, его ж мя всегдашней милостивой панской поліцаю ласці.

Велможности вашей милостивого добродія всего добра зичливий слуга его цского пресвітлого влчства Войска Запорозского полковник черніговский Павел Полуботок 3 Чернігова януар. 23 д. року 1713».

Адреса: «Пресвітлійшого и державнійшого великого гсдря цря и великого князя Петра Алексіевича, всея Великия и Маля и Білія Росії самодержца его цского сщєннійшого величества Войск Запорозских обоих сторон Дніпра гетману, его милости пну Иоанну Скоропадскому, мні велце милостивому добродієви, подати».

(ЦДІАК. Ф. 51. Оп. 3. № 99. Арк. 3–4. Оригінал).

№ 19

1713, липня 26 (15). – Батурин. Чолобитна батуринців до генерального судді Олексія Турянського.

«Велможний мсці пне судия войсковий енералний, нам велце премилостивый добродію.

Ми, ниже менованіє граждане батуринские, всі едностайно падши до стопи ног велможности вашей панской, вносим инстанцію за дяком Василем покровским в таком его невинном ділі, иж будучи у школі его Иванец Палій под час ярмарку батуринского о похвалі Пресвятой Бци и учинил злоє діло над великоросийским члвком из своїми товариши. В котором там их злом учинку оний Васил, дяк, не знал, тилко ж оние злочинці з доброй волі свої дали були ему дяку, талярей битих два и четверток чтири и ножи. Которое то от них побратое поотдавал, а болше нічого из ними не бил в единоислним злом. Зачим он, Васил дяк, мешкаючи през килко літ не бил подозрен в жадном ділі, так теж и Иваниха шинкарка ні в чом не вина. За которими, више речєнными дяком, Иванихою, просим вашего добродійского милосердия и отческого призрїния на них, учинити от великоросийского члвка свободними. В чом ми, дознавши милосердие ваше добродійское, должны зостаєм за щасливое и многолітное панованія Гда Бга благати денно и ноцно назавше

3 Бат[урина] июля 15 року 1713.

Велможности вашей добродійской премилостивого пна нижайшие подножки недостойний бгомалец Иоанн Джунковский, пресвитер Сто-Покровский рукою за бездворним дяком сиротою

Иосиф Корнієвич, Семен Гарасимович, ктитори Свято-Покровские, Данило Харавский, Константин Гаврилович, Павел Даниленко, Матвій Заплічний и иние м[н]югие міщанє».

Адреса: «Его царского пресвітлого величества Войска Запорозского его милости пну Алексею Туранскому, судіі енералному, моему велце милостивому пну и добродієви, всепокорне подати».

(НБУВ.-ІР. Ф. 1. № 50695. Оригінал, завірений печаткою і підписом. Запис: «От уряду батуринского подан юл[я] 18 1713 року»).

№ 20

1713, липня 26 (15). – Глухів. – Лист гетьмана Івана Скоропадського до чернігівського архієпископа Антонія Стаховського.

«Копия листа ясневелможного до ясєне в Бгу преосвященного черніговского писанного.

Ясєне в Бгу преосвященний мсі отче архієппспкп черніговский, мой велце мцівий пане в Дху Стом отче и приятелю.

По занєсенной килкокротной нам от пна Ивана Холодовича, знатного канцеля-

ристи войскового, скарги о кривдах и утисках ему в власних его добрах од отца городничого свірського діючихся, на подданую нні и внов от его ж жалобливую суппліку не здавалося, уже нам споривши на преждних наших до вашего преосвященства на оного городничого посланних о том писанях, тепер болш и отзиватися, наміривши з непокоривим, слушност право и власть презираючим им, городничим, иначе подлуг наших войскових прав поступити. Но еще удержалисмося и удержуемся хотячи знати: чи то з себе, чили з повеління вашего преосвященства тое чинит самоволство. Правда писалисмо о той помянутого пна Холодовича кривді зо два рази и до вашего преосвященства, але з немалим было нам удивлением, же тое наше за ним уложенням без сатисфакції пошло як горох о стіну ибо не тилко забраного квалтовне в прошлом году болше ста воз сіна ему не вернено, леч и сіножати, около млина его Ивоцкого лежачие, еще покойним отцем его и им самим покупленние и універсалом утверждение (которые чрез всі прошлые года спокойно уживал) тепер викошено. Чрез що укривжоному пну Холодовичу во місто отради и справедливости тягчайшая нанеслася за уложеннемъ нашим обыда и кгвалтовная кривда, а власти и чести нашей гетманской по млсти Бжой, од пресвітлішого мнрхи нашего его црского влчства в Малой России нам врученной, видимое и значное показуется быти презорство, пренебрежение, а без мале чи не цілое и уничтожение, на которое ежели ваше преосвященство такового: чи од своей персони данного позволения и зліцення не уймеш чили од преречого городничого самоизвольно происходячого безправа повстыгнути не изволиш, то мы болш на собі терпением носити того укорения не будем, але по должности ншой, не попускаючи далій укривжоних в чоршое уб...дение, мусимо о том самую црского пресвітлого влчства мнаршую особу нашим доношением потурбовати. Поневаж ні од кого так много як от духовного чину небывалую и стану неприличную гору забіраючого узнаемо людем діючихся квалти и безъправа и со..не без досади злишнюю при уставичних наших войскових зиб.. трудност и турбацию. Сие до рассмотрения вашего преосвященства подавши, его ж архиерейским млствам полецаюся Вашему преосвященству зичливий Иван Скоропадский, гетман Войска его црского пресвітлого влчства Запорожского.

З Глухова юля 15 року 1713».

(НБУВ. ІР. Ф. 1. № 50699. Тогочасна копія).

№ 21

1713, липня 21 (10). – Вороніж. – Лист Василя Степаненка, сотника наказного воронізького до генерального судді (Олексію Туранському?).

«Мсці пне судия войсковый енералный премылоствівыйшый и единонадежный нам добродію.

По отобрано высоцеповажного вшой пнской млсты писаного к нам листа стороны многозабраной законныками худобы Хведора Прихудка, бывшего атамана собицкого, зараз писалисмо до его млсти всечестнаго гспдна отца Анътоныя Стаховского, архимандрити обители новгородской. Едь[на]к же его млсть отец архимандрит на лист наш жадного не дал нам отвѣту, тилко посланому ншому козакові приказовал устне, повідаючи так: же если праві тот забойца атаман заплатит поголовщину нам за подданого ншого, тогда вся его худоба при нем останет, а их мосцове пнове врядники воронізьские о том турбоватися нехай поперестанут. А ежели хотят упоминатися о забратой нами его, забойці, худоби, нехай привезут лист от его млсти пна судіи войскового енералного, тогда можем нічтос уважити. Тое во все по[ко]рственном нашем листі сем, подаючи вашей пнской млсти во извіщение, просим повторного о том от всемилостивійшаго нашего добродія наставления и совершенной поради, а притом его ж добродійской млстивой ласці отдаємося назавше и зостаем

вашой пнской млсти премилостывійшого нам добродія нижайшие слуги и недостойные подножки

Василь Степаненко, сотник наказный воронізьский, зо всім урядом тамошним.

З Вороніжа июля 10 1713 року».

(ЦДАК. Ф. 51. Оп. 3. № 1714. Арк. 29).

№ 22

1714, липня 23 (12). – Глухів. – Лист гетьмана Івана Скоропадського до Чуйкевича.

«С копії копия.

Мой ласкавий пне Чуйкевич.

Розумно справлений в мст. розиск в заводі мартиновцов з рожновцями, о грунтах точачо муся, вичитали то и не инакшое наше, але такое ж есть як и в мстино зданне, жеби граница от покойного Забіли Василем Иркліевичем учиненная при своей цілости непорушне била захованна. Сди ж либо до границы том (?)Граевским, канцеляристою войсковим, внов учиненной обидви стороны били приступили и учинили жежи собою згоду, однак же староста пана полковника ніжинского крупичполский важился и за тую новую границу усунутися и поорати мартиновские грунта, за що и завод у их знову вщался, як нам он же, пан Граевий, донес. Теди мартиновцам грунту прежнюю границею, молодим Забілою вчиненную, заховуем и жадаем аби в мс. мс. пн., и звавши сотника ивангородского Василя Малюгу пред себе и зганил его, чтоб он не иміл интересу нікакого до мартиновскій грунтв, которие подлі Утки лежачие, даби не дотикалися ніяким способом. А що мы и в мст, видавши обоім сторонам на тое за рукою своею листа, веліл мартиновцям приездити в Глухов, где ми и універсалом нашим подтвердити помянутую границу роскажем. При том зичим в мсти доброго здоровья.

З Глухова июля 12 д. року 1714.

В подлінном подписано тако:

В мсти зичливий Иван Скоропадский, гетман, рукою власною».

(НБУВ. ІР. Ф. І. № 65025. Тогочасна копія. Внизу документа намальоване коло, всередині якого написано: «место печати рейментарской»).

№ 23

1714, серпня 16 (5). – Глухів. – Універсал гетьмана Івана Скоропадського.

«С копії копия.

Его царского пресвітлого величества Войска Запорожского обоіх сторон Днепра гетман Иоан Скоропадский.

Пну полковникові Войска его царского пресвітлого величества Запорожского ніжинскому, старшині его полковой, а особливе сотникові ивангородскому и всім войсковим и посполитим того полку обивателем и комуколвек тепер и в потомние часи відати надлежатимет сим нашим ознаймуем універсалом: поневаж завод мартиновских жителей з рожновцями о полю спорний чрез немалий час тривал и не могл прийти до мирного скончания, того ради ми нарочне посилаем от боку нашего пна Александра Чуйкевича, знатного товариша войскового, туда з крайнею волею нашею для всеконечного отмежовання тіх поль, которие по увазі своей давню границу, висланными от покойного Забіли жежи ними мартиновцями, и его тогда подданими рожновскими составленную и копцями в розиску выраженными, у своїх місцах лежачими, розділенную, узнавши быти за твердую и правдивую, обновил и в первобитном состоянии иміти, подтвердил. Якое розграниченне поля и на папері для лучшей в потомние часи кріпости велі[ли]смо виписати. Зачим ми, гетман, тое его, пна Чуйкевича, пилное рассмотрение и размежевание грунтв меж мартиновцями и рожновцями давних копцов пререченних поновою, тепер означенное яко розсудили бити слушное и обоім сторонам безобідное, так оноє сим нашим універсалом ствержаем. Которого повагою пилно варуем и приказуем, даби тое розграниченне знаками, в розиску выраженными, оциркулиованное и умоцненное з обох сторон ціло и твердо в потомние віки било содержанно и нихто з старшини и черні оного нарушати не дерзал, А особливе яко мартиновці в рожновское поле вступати, так и рожновці в мартиновское впиратися чрез забілиновские копци, тепер поновление, жадною мірою, так же и Василь Малюга, сотник ивангородский, так же и родичи его, Гриценки, Малюженки, у поле мартиновское утручатися, подлі річки Утки лежачие, и повз путивець, от Ніжина до Ромна лежачий, на греблю Шевлюшину, под зарукою талярей

двохсот и и неотпустним строгим войсковим сроким (*це слово тут повторено-Ю.М., І. Т.*) каранем и винами правними не важилися, упоминаем.

Дан в Глухові з канцелярії нашої войскової августа 5 д. року 1714 надцятого.

В подлінном подпис таков:

Звишменованный гетман рукою власною».

(НБУВ. ІР. Ф. 1. № 65026. Копія XVIII ст. з копії. Внизу документа намальоване коло, всередині якого написано: «место печати рейментарской»).

№ 24

1715, лютого 24 (13). – Глухів. – Універсал гетьмана Івана Скоропадського.

«Копия.

Его царского пресвітлого величества Войска Запорозкого обоіх сторон Дніпра гетман Иоан Скоропадский.

Пну полковникові стародубскому, старшині его полковой и протчіім урядникам, всему старшому и меншому того полку товариству и посполству и всім всякого духовного и світского чина людем и каждому кому колвек о том відати надлежит, сим ншим ознаймуем універсалом, иж суппліковали до нас всі обще жителі новгородские, козаки и міщане, прекладаючи, что от давних часов скутная повинност у берега деснянского, где тилко в уезде их Новгородском куфи з горілками до суду водяного складаються, до города одбиралася и тим же збором з общей всіх ухвали заложенная в самом місті Успения Престия Бци соборная каменная црков всякое ко строению иміла споможене, а тепер староста свірский и сщенник погребский з войтом у пристані, под селом тамошним будучой, до того скутного датку интересуются и не допускаючи оног од промишленников, якие до тоей Погребской пристани в сотні Новгородской найдуючойся, звозят в судна свої горілки им, новгородцам одбирати, а себе употребляют и немалую в том затівають трудност. Сего ради они супплікуючие, міючи аньтецессоров наших універсали на одбирание до тоей своей соборной цркви помянутого скутного, просили и нашої на тое ж конфірмации, чтобы всяк, хто будет у берега іх у какой колвек пристани продавати и куповати до зложения в суда горілки по давному обикновению з жителей новгородских по пят чехов, а з посторонних людей по ползолотого належитую повинност платили и староста свірский з сщенником и войтом погребским жадной в том не чинили бы перешкоди. Теди мы, гетман, общому их всіх товариства и посполства жителей новгородских прошению давши у себе містце, хотячи жебы заложенния для расширения хвали Бжой в самом их місті соборная црков, на которой строение тот скутный збор определен, могла свое восприяти совершенство яко чрез сей нш універсал упоминаем и грозим, абы всяк, хто тилко у берега Новгородского уезду продавати и куповати будет в байдаки горілку, з обивателей тамошних новгородских од куфи по пят чехов, а з приездних по ползолотого без найменшой сперечки тоей скутной повинности установленним на тое досмотрщикам уицати не отрікалися так, абы в том пререченого скутного отбирати ніхто, а особливе староста з сщенником и войтом погребскими у пристані тамошней и по инших містцах им, новгородцам, жадной не важилися чинити помішки и трудности и препятія и ні в чом до того не интересовалися, міти хочем и пилно рейментарско приказуем.

Дан в Глухові февр[уария]13 р-у 1715.

В подленном подписано:

Звишменованный гетман рукою власною.

С подлинним читал канцеллярис Григорий Юркевич.

Таковий подлений універсал ктитори церкви Успенской новгородской к собі взяли, а к сей копії по іх прошению тоей же церкви презвитер Андрей Заруцкий руку приложил».

(ЦДІАК. Ф. 51. Оп. 3. № 527. Арк. 15. Копія 30-х рр. XVIII ст. Запис: «Наситное у берегов монастырских близ Десни збираючоеся»).

№ 25

1716, червня 13 (2). – Новгород-Сіверський. – Скарга жителів Новгорода-Сіверського гетьману Івану Скоропадському.

«Копия листа сотника новгородского.

Ясневелможный мсці пне гетмане, милостивый пне пне патроне и величайший добродію наш.

Прекладали мні жалосте як козацкого, так и посполитого чина обивателі сотні моей о незносних долегливостях, чинячихся од полкув великороссийских. Поневаж прошлого літа сіножати всі отпасли, за яким їх стравленем заледве по чужих містах купуючи корм, пробавили зиму, також и тепер от двох полков, стоячих близ Новгородка, узнают долегливости немалие в сіножатех, же нарочно табуни пушают и до утрат бідних людей приводят. А по дубровах изобилній паши сут, тилко ж не пушают, где могли б ходити розкошне, не чинячи трудности людям. Якую жалобу от них велможности вашей пнской предложивши, всі одностайне просим милосердия. Милостивійший пне, не попусти в крайнее разорение, дабисмо принамній в сем году на пришлую зиму приспособили корму для станций великороссийских же людей, а оним рачте зборонити, абы сіножателей не сміли пустошити и нас своїм же висоцеповажним листом укріпити, аби теж ежели воля и указ его царского влчства есть, что сіножателей отнюд не пустошит, о том же и до нас все смиренно просим чим бы могли ухоронити. О том слезное нше прошение повторяючи, призрению рейментарскому полекаемся назавше.

Велможности вашей пнской всемилостивійшему пну и величайшему добродіеву найнижшие подножки Федор Лісовский, сотник нгородский, з товариством.

Стефан Андріев, войт, з посполством.

З Новгородка 2д. июня року 1716».

(ЦДІАК. Ф. 51. Оп. 3. № 504. Арк. 2. Оригінал).

№ 26

1716 (?). – Відповідь чернігівського полковника Павла Полуботка на скаргу купця, ошмянського ловчого Міхала Цибульського, адресована гетьману Івану Скоропадському.

«Ясневелможный мсці пне гетмане, мні велце милостивый добродію.

По занесенных пна Цибулского, купца заграничного, велможности вашей на мене жалобах любо намірилем был описатися до велможности вашей и просити о высланного якого от велможности вашей особы, жебы о всіх тых пунктах его жалобливых учинил в Чернігові розыск. А то з тоей причины, жеб ясне в Бгу преосщенный его милость отц архиепсп черніговский своею особою тут zostает и е. мл. п. Борковская, которые належать до тоей же пна Цибулского на мене завзятой жалобы, и порозумівшыся если есть в чом пна Цибулского правда, донесл велможности вашей, чога ради и самого пна Цибулского за приездом его в Чернігов тут удержовалем, а же он, не хотячи ожидать на описованесе мое и на высланного от велможности вашей особы, поехал знову до велможности вашей тьи ж свої поновляти жалобы. Теды выписавши против тых его жалоб мої отвіты при его контрактах зо мною учиненных, на чом он торг зо мною міл и як оный укнчил,посылаю в высокое панское разсуждение велможности вашей.

Первый пункт жалобливый пна Цибулского выражен есть о том, же когда он зо мною пришлого року чинил контракт на горілку и не похотіл был дати за кождую кувху по вусімнадцать талярей битых, тогда я не позволилем был ему за границу выправоват жита, якого в тот час было будто на колкосот осмачок уже тут готового из тых причин, щобым ему позволил за границу жито выпровадит, мусіл мне по вусімнадцать талярей битых горілку платит.

На який его, пна Цибулского, пункт такой мой чиню отвіт.

Явная его пна Цибулского в том пункті является неправда, ибо он на одну толко горілку контракт зо мною чинил, не з выпроваженем жита (которого у его тут в готовности на тот час не толко на колкосот осмачок, але и ни одной осмачки не було), о чом может его рукописанный контракт обявит ясно, який мні он при сторгованю

горілки до рук дал. Бо если бы за тое он мні по вусімнадцать талярей битых кождую горілку кухву платил, що я ему жита не позволял бым вывозит, то в том жебы контракті и о житі доложено было, же он з такой то причины по той цені горілку мні платити міл, але того як в слові, так и в контракті не было и не маш. Волно было ему, пну Цибулскому, и без набытя горілки, если бы міл якое тогды жито выпровадити так як и пан Бокум, тогды сторгувавши жита польтораста осмачок у е. м. пнеи Борковской, оное без всякой перепоны до себе у Юлчу спровадил, и иншие куповали и выпроважали, поневаж то товар не заповідный был, а у п. Цибулского, же жадного не было жита, нічого было и провадити.

Другий пункт его ж пна Цибулского такий, же он тое свое жито, якого міл тут будто в поготовости на колкосот осмачок поднялься выпроважать е. мл. пну Сапізі, старості вилковскому, а же не выпровадил, за тое у оного е. мл. пн. староста вилковский узнал уже талярей чотыриста битых, еще двох тысячей талярей же битых доправует.

На той пункт такий той чиню отвіт.

И в том его другом пункті видомая неправда, поневаж е. мл. п. староста вилковский не о житном торгу его турбовал, але о том, что он, п. Цибулский, узавши в его двісті каменей спижи, а запровадивши еї в Україну, з многими в рожние заводы завюлся купцами и жебы в том разі его спиж не пропала, писал до велможности вашей свой лист, просячи о тое, а его самого п. Цибулского, не стоячи. Которую спиж он, п. Цибулский завюл в Чернобылі звонникам киевским, якого листу копію до мене от велможности вашей присланую, в препомнене як об нем писано, посылаю, а до того если бы потреба е. мл. п. старості вилковскому было жыта, могл бы он в том интересі до велможности вашей або до мене, на пограничю тут зостаючого, писати, але не писал.

Третий его п. Цибулский пункт тое в себі содержит, будто он в тот час, когда зо мною учинил на горілку контракт, оставил тут в Чернігові своего жида, при том жиді, якое тут в поготовости міл, которого я неслушне якобы затурбовалем и под варту давалем, за що он перед его мл. п. Пацем, писарем В. к. Литовского, Лоеві тяжко мусіл обвіствовати и значную на тое понесл утрату.

И на сей пункт его п. Цибулского неправдивый такий той чиню отвіт.

Не з моей был жид затурбован причины, але з такой, як тут есть ниже выражено. П. Цибулский зторговавшися зо мною на горілку и попровадивши оного в місяцу еще януарию за границу, жадного тут от себе при житі не оставлял жида. Бо и жита тут ніякого на тот час не міл, але жид уже появился в Чернігов лоевский, именем Шмарко, по его отезді у великий пост першой неделі и не привюзши от его, п. Цибулского, жадного до мене листу, для чога бы он тут приехал, ані обявившись у мой дом, стал тихо на господі, иміючи при собі шістдесят червоних, як сам потым повідал, почал оные рожным міняти особам, яко то именно розменил п. Ивану Силичу чирвоных тринадцать, п. Бакуринскому червоных пять, жиду слуцкому, який з тютюном на Чернігов з полюв ехал, червоных два, п. Ивану Мокріевичу чирвоных пятнадцать, Помагайбенку чирвоных пят. А когда на рожных містцах, кому мінял чирвоных, пытано, для чога бы тыі чирвоный розмінювал, рожно рожным отвітствовал особам; в п. Томари будучи, сказал, же еде в поля товару собі набыват, п. Силичу и иншим сказал, же жито міет тут куповат, а з остатком чирвоных, яких в его, жида, осталося, было девят дробных, а десятый з ушком у червоних шість, як пришол до катедри міняти, там сказал, что он якобы от п. Цибулского з тыми всіми чирвоными, якіе поміняв и міняет, до мене есть прислан на задаток за горілку мні належных грошей и як был у мене в дому, теды чирвоных не принято, але велено на копійки помінят и копійки приносят (а тот жид ані в дому моем з тыми чирвоными не бувал, ані их кому обявлял). Меж которими до катедри принесенными червоными, же килка было чирвоных поединковых венецких з дирочками, а один был дукат у шість червоных з ушком приробленным. Теды ясне в Бгу преосвещенный его милост отц архиепскп черніговский, о тых в катедрі червоных увідомившись, же жид міняет, а міючи донесене от висоце в Бгу превелебного его милости отца архимандриты новгородского, что пришлого літа церков Дюгтерувская скрадена и червоные, якіе на образі Прстой Бци чудотворном были, поздыйманы зостали. Теды розуміючи чи не оттоль и сні чирвоный, якіе и жид міняет, прислал его пресвященство вперед до моего наказного

п. Томары отца архидиякона и інших значных законников, а потым и до мене, просячи, жебы того жида о тых чирвоных роспрошено, от кого он мѣт и жебы жид был отдан до вязеня, нѣм законники дюдгярувские приехавши, обачат тых чирвоных и до далшого об оных прослуху якого жида, когда при тых же законниках катедральных, от его архипастырской милости присланных: хто он есть? зачим приехал в Чернігов? и чий то червоный? В тот час любо сказал тое, же он якобы тыи червоный узял у Лоеві у слуги п. Цибулского и приехал для купленя жита в Чернігов, однак же по рожных мѣстах рожно, як выжей выразилося, повариовал свою мову, чога всего тыи свидителі ему тут же в очи довели, которие его чули. Теды взят был за то под варту, а червоные и копійки, якие при нем были, положены на ратушу и там через немалое время под вартою зоставал, а як законники з Дюдгярувки нескоро потом приехавши, обачили тыи червоный, прето хочай примічували оные быти з образа Прстой Бци, бо праві як малые такие червоные, з дірочками на образі были, так и великий дукат такой же з ушком был. Але же жадного иншого монастырского на их знаку не было, не могли в тот час за свої власныи разуміти, леч також одложили тое до далшого еще о том жиду прослуху. А як Кгаевский, бурмистр черніговский, міючий знаемот з п. Цибулским, по середопостном уже ярмарку борзенском приехал в дом свій до Чернігова и почул, же жид лоевский затурбован зостал за нѣякие его червоные и обачил оные, на ратушу лежачие, пришовші по килка днях до п. Томари, повиділ тое, же тыи червоный п. Цибулскому дал в прошлорочном ярмарку роменском на стого пррка Илию Леенко, купец баришовский. О чом кгда к его архипастырской милости донесл п. Томара, теды его преосвященство того жыда за посвідченем Кгаевского о тых чирвоных веліл с-под варты учинить свободно и учинено и як тыи червоный, так и копійки, якие на ратушу были, всі тому жыдові отдано и болш оного не удержовано. Которий и по отпуску с-под варты бавилься тут, в Чернігові, болш тыжня сам уже собою, не відати для чога. А потым и до Лоева отехал, не купуючи жадного жита, бо самое учинилося бездороже. А же тот же жид, едучи на первой неделі Великого Поста в Чернігов, як сам потым повідал, подавал был задатки в селі Голубичах и инших мѣстах для найманя подвод до Слуцка под жито, если бы оного был що купил. Прето и задатки тыи п. Цибулский, приехавши на страстной неделі з Слуцка до Чернігова, потым от тых людей, кому были даны, поотбирал и жадного слова о том выпроваженю жита не споминал, толко на того ж жида нарекал, же за повариованем sprawy ему ничего не зорудовал. Якое жито міл он, п. Цибулский, як сам з тым давался чути, провадит до Слуцка до пней Кграбовской, тещы пна Оскірчиной, або кому бы могл там продати, а о его мл. п. Сапізі, старості вилковском, жебы ему тое жито міл выпроважат, никогда не споминал. Яко ж видимо тое дается бачити, же он даремне на е. мл. п. старосту вилковского тое натягает, хотячи под именем его що собі зорвати, бо першей на Леенка, баришовского купца, выправил был позовный лист панский велможности вашой, же якобы через Леенка для чирвоных и жид был затурбован и жито не выпроважено зостало, але кгда Леенкові як от ясне в Бгу преосвященного его милости отца архиепска черніговского, так и от суду полкового черніговского, дана атестація, же в том и Леенко ни в чом не есть винен, теды он, п. Цибулский, завзявши на мене за тое свою злост, же ему, Леенкові, выданы атестації зостали, на мене уже бездушне також ни в чом собі невинного посягает и даремне турбует. Что же в том своем жалобливом пункті доложил п. Цибулский и тое, же за жида Шмарку лоевского, много он тяжко перед е. м. паном Пацем, в Лоеві будучим, отвітствовал и много утрати понесл, что тут жид был задержан, теды и то его, п. Цибулского, неправда, бо хочай его м. п. Пац ему выговорувал тое, же жид собі много часу збавил в гендлях, нібы з его власной причыны, але жадной не понесл утраты, поневаж ни е. м. п. Пацу, писареви В. к. Литовского, ані жидові за тое ничего не давал, барзій он, п. Цибулский, там был затурбован за арендара лоевского Нохима, з которим и право перед е. мл. паном Пацом міл за нѣякуюс Нохимом его ж, п. Цибулского, будто утаеную спіж, як он сам, п. Цибулский, повідал и за инший яковыйсь давнійший завод, в чом з им, Нохимом, там же, в Лоеві, и помірковане учинил.

Четвертый пункт пна Цибулского, в котором выражает и тое, что якобы з оказніи тоеи ж за удержане жида Шмарка лоевского е. мл. п. Борковская удержует его, п. Ци-

булського, нікотеріе річі, через що он на килкосот талярей битых шкодуєт, з якових многих его турбаций и фортуна его в чужие якобы заблудила руки, ни в чом невинная.

На який пункт такий той чиню отвїт:

О річах тых п. Цибулського, якіе в е. м. л. п. Борковской застають, я до сих час не зналем и не відалем, що бы то за річы были и от кого е. м. л. п. Борковской данные, аж тепер увїдомилемся от еї ж, пней Борковской, самой, же арендар лоевский, называющийся Нохим, взял тридцять осмачок у еї жита торгом по десят золотых осмачку и кухов десять горїлки по сто золотых на віру до отданя грошей. О який долг когда упоминалася е. м. л. п. Борковская у Нохима, жебы отдал, он, не знати яким способом, міючи в себе п. Цибулського річы, бо и е. м. л. п. Борковская, як говорит, о том не знала, прислал з своїм листом в заставу тыї до е. м. л. п. Борковской вмісто своей власной застави, на що як обликг жыдовский е. м. л. п. Борковской данный, так и его лист жыдовский, же до е. м. л. п. Борковской писанный, обявляєт. А же он, п. Цибулский, докладаєт и тое, же от многих турбаций якобы ему діючихся, и своїй власной пострадал фортуны, теды, если бы и так міло быти, то ниhto в том ему не винен, поневаж и в Литві як чутно, многим задолжился, захватуючи на віру многие товары.

Пятыї пункт п. Цибулського жалобливый такий, же якобы он з моеї причини цілоє літо тут забавил, опустивши скарбовый интереса и много был от мене з приставленем варты, а то все якобы чинилося для вытяганя у его квитаций на уїщене за горїлку належных мні его грошей.

На який пункт такий мой чиню отвїт:

Не з моеї причини он тут бавился, але по рожных за рожными своїми интересами всюда ездячи містцах. Я его и одной не бавил бым години, если бы он мні за горїлку отдал належную сумму, которую міл отдати всю сполна еще в місяцу февр[уарию] по календару полском першого числа, як и контракт его рукописанный свїдчит, але за своїми многими превротностями аж до місяца июня 23 дня протягши, заледво великою трудностью тую уїстил. Которий через многое время оную зводячи, же и вдал, начал был строити рожный фикглї по рожных бігаючи містцах и беручи гроши на тую ж спіж, якая тут уже в Чернігові была на выплачене мні долгу от его припроваджена, жебы еї кому иншому на сторону продати, а мні и еще на далший час отдане грошей вести. Теды мусїлем о том ему докучати и з Чернігова за границу не позволяти отезжджат не для выданя квитаций, але жебы моя на нем болше не заводилася сумма, бо трудно было инаچه з ним поступати, а як оную отдал и зовсім тот завод зо мною укончил. От того часу жадного діла до него не мілем и не мію. Од скарбовых интересов давно уже он сам одстрал (?), як толко почал з спіжу на Україну ездити и ні разу там не бывал, где целники на коморах застають, якож и ніколи бывати, бо тут на Задніпре заехавши, одно толко тое и чинит, що тут по ярмарках и по рожных городах за рожными своїми гандлями ездит.

Шестыї пункт п. Цибулский в повторной супліці его ж выражен такий, же если уже сталося так, что жита ему выпровадити не дають, через що он якобы на колко тысячей талярей шкодуєт, то щобым ему вернул спіж 138 каменей за 800 талярей битых, от его мні даную и квїтациєю утверженую, поневаж было бы правї и того, чтобы по 10 талярей битых горїлка пошла.

На який его пункт такий той чиню отвїт:

Заледво все свое крутїнство п. Цибулский тым своим пунктом выразил на яв, бо щоколевк о житї и о жиду неправдиве доносил, все то толко чинил прыступ, чим бы могл збыти эконтрактованую зо мною о горїлку сумму. Як тое видимо з его ж пункту даєтся бачит, на которую сам свой рукописанный до мні контракт и расходившися зо мной в том заводї квїтацию, над якіе свої рукоданный писма, поневаж так бездушне поступаєт. Теды покорне прошу велможности вашей, жебы як тое ему непостоянство зганено, так бы значне его и наказано было, ижбы он, переставши таковых своїх шатостей, жадного до мене и вперед не міл интересу.

Велможности вашей милостивого моего добродїя добра зичливый слуга его црско-го прсвітлого влчства Войска Запорозкого полковник черніговский Павел Полуботок.

На предложене Цибулського отвїти пна полковника черніговского».

(НБУВ. ІР. Ф. 1. № 65140. Оригінал (?). Запис на початку документа запис

іншою рукою: «Заводное Цибулського діло з полковником черниговського получено (?) премеморії его Цибулського на Полуботку»).

№ 27

1716, вересня 25 (14). – с. Митченки. – Купча.

«Року тисяча сімсотного шестогонадцят мся септеврия четвертогонадцят числа.

Ми, Андрій, Грицко и Тимош Кириенки, козаки сотні Конотопской, жителі поповские, сим нашим добровольним кождому потребууючому тепер и в потомние часи відомо чиним рукоданным купчим листом, иж по доброй своей волі без жадного примушення за відомом жен и дітей наших нікому ні в чом не заведение отческие млин (!), стоячими (!) на реці Веровці на греблі в селі Поповці о двох колах мучних, а третем ступном, три части кромі в том же млині Омелка и Андрія, братов рожоних, же наших двох частей во вічне владніе продавши его млсти пну Иоанну Чарнишу, судії Войска его царского пресвітлаго величества Запорожского енералному, и потомком его за полтори тисячи и принявши гроши до рук наших всі сполна, не міем вперед в тие проданние в речоном млині нам належние части сами, жони и діти наши, свойственние близкие и далекие кривные, вічними часи интересоватися. Но волен его млст пн судия на який хотя пожиток свой обернути, дати, продати или кому даровати, для чого во свідителство и твердост ншой продажи, а его, пна Иоанна Чарниша, судії енералного, куплі руки наши крестами напишем.

Діялося в Митченках в дому его пна судії енералного при битности на тот час згодившихся нижей специфікованных особ.

Андрій Кузменко, жител сосновский, (...) * будучи, пишу крест +.

Ми, вишеписанние продавци, Андрій, Грицко и Тимош, неуміетние писма, руками своими власними пишем крести +++

Семен Боровский, сотник бахмацкий, на тот час згодившийся, по желанию обоіх сторон рукою власною подписался.

Яков и Лукян Каріки во свідителство сего ж яко неуміетние писма крестами подписуемся +.

Хведор Кривошия, атаман митченковский, рукою своею пишу крест +».

(НБУВ. ІР. Ф. 1. № 50720. Оригінал ?).

№ 29

1718, грудня 1 (листопада 20). – Глухів. – Універсал гетьмана Івана Скоропадського.

«Копия.

Его царского пресвітлого влчства Войска Запорозкого гетман Иоан Скоропадский.

Пне сотнику наказний новгородский, пне атамане городовый зо всім товариством, пне войте з урядом тамошним и посполитими людми. Поневаж супліковалисте до нас, жалостную прекладаючи скаргу на Федора Лисовского, который одержавши прежде сего універсал наш гетманский на двор церковний тамошний який ему до ласки войскової ку прожитю з коморами внутр его будучымы надалисмо, самовластне и иншими коморами, окрест двора того построенными, числом двадцят чотирма, завладіл, з которих и всі прибелы на потребу церкви Успения Прстой Бцы одбіраючися, на себе взяввши, доселі оными користовал. З чого знатный в приходах добру церковном стался убыток иле к тому на справу и совершение храма оногo бгородичного, от килка літ строїтися начавшого, а за скудостю скарбцу церковного еще не досооружившогося, немало кошту и иждивения потреба. Чого ради просилисте нас, дабы помянутие комори им, Лисовским, од церкви стой отторгненные, паки до оной привернени были. Прето мы як не знаемся до таковой волі нашой, чтобысмо в вишенамеенном універсалі з двором и тые вколо оногo побудованные комори церковние ему, Лисовскому, опредляли, бо тилко самый двор и в нем дві комори для спрату его ж домашного и то на время надалисмо, так чрез нш одкритий лист знову тие комори до церкви стой приворачаем. Поневаж он, Лисовский, противоборствуя всегда указом нашим насилно оные похитил и як перед сим велілисмо з канцелярії

ншой войсковою на прошение пре честного его млсти отца Афанасия Заруцкого, протопопа тамошного новгородского, видати універсал, поліцаем ему ж, отцу протопопі, всякые, а именно з млина піроговского, з перевозу, прозиваемого Путивлского, и міського з комор, з двора братского, з скотного, торгового, вагового и помірного належные до помянутой церкви грошевые прибели в своем завідованію міти и винайшовши якого добросовістного чоловіка, до шафованя ему оные поручити. Так тепер, стосуючися мы до того ж універсалу нашого, міти хочем и жадаем чтобысте в. м. по согласію з тим же отцем протопопою новгородским, искусному якому и в правді не подозреному чоловікові з иншими добрами церковними и помянутие комори ліком двадцят чотири поліцивши, веліли жебы з оных по давному на обыклие к ухвалі Бжой стягаючиеся обрядки, барзій тепер на потребніе для доконченія зданія церкви тоей експенса одбірани были прибели, сколко зас грошевих доходов он, Лисовский, з начала сотництва своего в Новгородку з тых комор мимо указ нш себі привлащенных у закупщиков самоволне одбірал, всі тие напотом за слушним поррахунком повинен будет виплатити и до шкатулки церковной отдати мусит, декляруем.

Дан в Глухові ноевр[ия] 20 року 1718.

У подлинном подписано:

Звышменованный гетман рукою власною. (місто печати)

Тут же докладаем и тое, поневаж той же Лисовский надто еще опроч самовластного завладіанія комор и всі доходи з више помянутих добр церковних на потребу церковную стягаючиеся, не попускаючи подлуг указу ншого в завідованіе пречестному отцу протопопі новгородскому, взял упарчиво под свою власт и у закупщиков ратные гроши кому хотя одбірати велів всякым способом и страхом до того их зневолюючи. Теди рейментарско упоминаем, дабы всі тие закупщики, также и ктитор, о всяких приходах и расходах церковних сколко когда отколя приходило и на якие потребніе експенса оборочалося. Од того времени, од которого они тие добра за відомом и диспонованнем Лисовского держали, помянутому отцу протопопі и протчіім парахианам тамошним здали з себе рахунок и калкуляцію.

У подлинном подписано:

Реент Петр Валкевич. Иван Скоропадский гетман.

Читал канцелярист Григорий Юркевич.

Таковий універсал подлениий ктители церкви Успенской новгородской к себі взяли, а к сей копії по іх прошенію тоей же церкви презвитер Андрей Заруцкий руку приложил».

(ЦДІАК. Ф. 51. Оп. 3. № 527. Арк. 16–16 зв., 18. Копія 30-х рр. XVIII ст. Запис: «На двор братский и на комори 24 в Новгородку будучие»).

№ 30

1719, лютого 13 (2). – Лист чернігівського полковника Павла Полуботка до Ліневича.

«Мой ласкавий приятелю пне Ліневич.

Будучи тут в мене пн. сотник городницкий, прекладал о том, что в. мст. козаков у Ваганичах знайдуючих, до себе одобравши в послушенство, не казалес им уже до сотні Городницкой належати. Що так надіюся, же як без волі реіментарской ясневелможного добродія его милости пана гетмана в. мст. тими козаками завладілес, так без далшой своей трудности прикажи им по прежнему до сотні належати и послушенство належное отдавати. А же и атаман мой стрелецкий Моцар доносит, что в. мст. там же у Ваганичах стрелцов, якие з давних часов на особу полковничую належали и належат, в свое завідоване принялес и не велілес им до атамана моего стрелецкого належати. Теды, если в. м. на тое все (...) *ности указ, изволь оный и чи то сам, зехавши в Чернігов, мні обявити, чили и им тот в обявление ко мні прислати, жебым могл відати як до его велможности о том писати. Прекладаю и застаю в. мсти зычливый пртел его царского пресвітлого влчства Войска Запорожского полковник черніговский Павел Полуботок.

(...)*борович февр[уария] 2 д. року 1719».

(ЦДІАК. Ф. 51. Оп. 3. № 376. Арк. 5–5 зв. Оригінал, завірений підписом Полуботка).

1719, березня 8 (лютого 25). – Чернігів. – Лист чернігівського полковника Павла Полуботка до гетьмана Івана Скоропадського.

«Ясневелможний мсці пане гетмане, мні велце милостивый добродію.

Исполняючи панское велможности вашей розказане по челобитю молодого Грембицкого, листовне до мене засланое, призывалем перед себе людей, sprawy его свідомих, и роспрашивалем з присутствующою мні старшиною при самом же ему, Грембицком, и при п. Ліневичу, яким способом зайшла от его, Грембицкого, до рук п. Ліневича монаршая црского влчства грамота, также якие он завіл п. Ліневичу свої отческие добра и чи то заставою, чили продажею. Прето якое в той справі учинилос людское посвідчене при очевистой обох сторон бытности, доношу о том велможности вашей.

п. Мойсій Дмитрович, сотниченко бывший батуринский, прикладал, же по прошенію Грембецкого позичал ему, Грембецкому, роков тому уже близко двох пятсот золотих готовых грошей и чекаючи оных до назначеного терміну, кгда упоминался у его, жебы отдал, он, Грембецкий, просыл п. Моисія о далшее тих грошей выждане и подал ему вмисто заставы монаршую црского величества грамоту, на добра отческие служащую, до выплаченя тих пятисот золотих. А кгда п. Мойсій, чекаючи отданя своїх грошей, заглядовался на поступки Грембецкого, же не так справуется, ижбы было чим з того выплатится долгу, поневаж нікоторие добра, в Чернігові будучие, за безцінок пробувал и гроши не знати где подівал, писал до его, Грембицкого, жебы к ему в дом приехал, а того ж часу запросивши з Звиничова до своего дому и Омеляна Зінченка, наслуговуючого двору панскому велможности вашей, упоминался при ему, Грембицком, о отдане пятисот золотих должных, не хотячи болш оних ему ж дати. З таким предложением, же если не міет чим того долгу выплатит, то жебы на тую ж црского влчства грамоту вызичил грошей хоча б у помянутого Зінченка звиничовского. А так Грембецкий, вызичивши у Омеляна Зінченка золотих пятсот, уїстил долгу п. Мойсієви, а тому Зінченкови отдал там же в дому п. Мойсієвом грамоту, яка была у п. Мойсія. Зінченко по одобранию грамоты зваживши, жебы и его гроши на Грембицкому не пропали, отдал тую ж грамоту Ліневичу, а свої золотих пятсот от п. Ліневича одобрал, и так Грембецкий, зачавши уже у п. Ліневича на грамоту брати гроши, задолжился. А о том если заставою в должной суммі пнској чили продажею завіл он, Грембецкий, свої отческие п. Ліневичу добра, таковое п. Силич з п. Есифом, бурмистром черніговским, при очевистой обох сторон Грембицкого и п. Ліневича бытности в дому моем перед мною и перед старшиною моею чинил сознате. Прошлого, мовыт, літа в небытности пнској велможности вашей, когда был велможности ваша в Санкт Пітербурху, будучи п. Ліневич в Чернігові, требовал от имени самого ясневелможной єї милости пней гетмановой небожчика п. Булавку, писара судового, его п. Силича, п. Есифа Тищенко, бурмиистра, и протчиїх урядовых людей, жебы зехати на грунта Грембицкого при Ваганичах (*село суч. Городнянського р-ну. – Ю.М., І.Т.*) и слободках Володимировці (*село суч. Городнянського р-ну. – Ю.М., І.Т.*) и Илтовці будучие, так для обаченя оних, яко и для вырозумленя чого бы стоялися. Которие, обехавши тие грунта, були в Буровці, маетности пнској велможности вашей, где при их бытности торговал, повідают, п. Ліневич у Грембицкого тамошных грунтов и любо не совершенний чинился торг, ибо тот откладал п. Ліневичы до далшой волі велможности вашей, однак давал за оние першей три тысячи золотих, а потим говорил, же можно будет дати и чотири тысячи, если на то будет пнској велможности вашей позволение, а Грембицкий в початку просил десят тысячей золотих, але не дал от пяти тысячей и так, не згодившись з собою, розехалися, толко тот же п. Силич и п. Есиф, бурмистр, доносили, что сходилься п. Ліневич з Грембицким на самие слободские грунта, а в старом селі Ваганичах, яко о войсковом наданю, говорили, же продават его нелзя, которое и без продажи зостаєт у волі велможности вашей. А о Білоусі повідают, же в тот час п. Ліневич упевнял Грембицкого, что Білоус з млынами и зо всіми инними тамошными грунтами при Грембицком міет быти, бо толко о едних вышеписанных слободских грунтах торгом сходилися, а не о Білоусі, до чого и сам п. Ліневич передо мною и старшиною моею полковою зналься, же упевнял его тим,

що продавши слободские толко грунти, в респекті пнском велможност ваша будет жити спокійне, о чом якая далшая пнская велможности вашей будет воля. Я о сем донесши, милостивой мя его ж рейментарской полецаю велможности ласці.

Велможности вашей, милостивого моего добродія всего добра зычливый и слуга его црского пресвітлого влчства Войска Запорожского полковник черніговский Павел Полуботок.

З Чернігова 25 д. 1719».

Адреса: «Пресвітліяшаго и державніяшаго великого гсдя цря и великого князя Петра Алексіевича, всея Великия и Маля и Біляя Росіи самодержца его рейм[ентарского] сценніяшаго величества Войск Запорожских обох сторон Дніпра гетману ясневелможному его милости пану Иоанну Скоропадскому, моему велце милостивому добродіеву подати».

(ЦДІАК. Ф. 51. Оп. 3. № 376. Арк. 3–4 зв. Оригінал, завірений підписом Полуботка і печаткою. Запис біля адреси: «Лист от п. полков[ника] чернігов[ского] стороны кгрунтов Грембицкого продажею на рейментарский двор заведений обширный, выписаний знову з прилогом листа его ж п. пол[ковника] до Ліневича, дозорици буромского, о козаках ваганицких. Под[ано] мар[та] 8 року 1719»).

№ 32

1719, червня 14 (3). – Короп. – Лист-скарга короповського сотника Дем'яна Кононовича до гетьмана Павла Скоропадського.

«Ясневелможний мосці пане гетмане, премилостивійший наш пан и великий добродію.

Сего настояшаго місяця июня о первом числі страшноусумнительный прилучився у городі нашом казус: еден салдат з числа определений от полку Ивангородского до сего полку Слюсумбургского в третую роту и тот салдат, ставши на квартири у нашего міского ключника и подманивши дівочку (которой тилко от масниц пошол шестий рок), завюл на фолварки межи огороды и, ввювши в един сад, знать запалением вражиим и препомнением Божиим, вчинивши той дівочці квалт ей паниенству и много своим безстудием над оною паствятися, аж до смерти оную замордовал. И покинувши оную неприхроненую от всіх знаков квалтовного ей мордерства, пришол на свою квартиру и хоть она отец и матка питали того солдата: «где поділ их дочку?». Он сказал: «я, повідает, не знаю, где от мене ділася». А кгде за пилним отцевским она исканием ово винайшли 2 числа у саду, якоїся вижей, которая вся пощипана и рану міючая под ухом з лівой стороны. И за донесением нашим о том господину полковнику уже третего числа, о чом его милость изволил одного злочинца допрашувать; и он німало чаячися ораз той справі, сказал себе бити повинним, тилко тим вимираючися, же бил того часу пняним и о чом его милость г. полковник того ж часу веліл писать до его превосходительства г. енерала. Также и мы, держась (?) общегражданской, до велможности вашей яко найпокорнійше пишучи, прекладаем, же не тилко каждой матці страшно дитини своей и на мало изочити, але и старому в едины ити, не без страху діется, таковие видячи богозапомнілости, что хоть их и карают, еднат и покорі мало кто (...) *кает. Поневаж и пред сим единой салдат сего ж полку Слюсумбургского едну невісту святобливой натури, увидівши мужа ей, что пошов до вечерні, и ввойшовши к ней у хату, также вчинил ей квалтовне гріх спробний. Которого за донесением нашим г. полковник веліл сколко раз круг строй усего полку прогнати. А що в шкодах около огородини и крадением товару, телят и всяких речей, того и не переписати и в том ны на кого и жаловатися, что крадут, а що инших потребах міских. Рад бим и сам моею подлостью велможности вашей поклонитися, тилко за многими невчасами чрез станцію сего войска згола з города и из дому не премогу. Еднат о всем доносячи велможности вашей, от всего общегражданства кланяются п. атаман наш городовой з войтом и чрез их усім городом велможност вашей кланяючись, ласкаве отческаго жебраем призрїния, азаліби висоцеловажним велможности вашей милосердно отческим о нас уложением сей полк з города нашего был изведен и о чом найпокорнійшой прозби нашой в сем же листу описуют дві цедулі милостивного и неотмовного просим помилования, за що доживотне Господа Бога молити не престанем, яко и должны зо-

стаем велможности вашей, премилостивійшого нашего пана, и обще всіх ласкавого отца и добродія найнижчий подножок Демян Кононович, сотник короповский, з товариством и всіми міщанами.

З Коропова 3 июня 1719 року».

(НБУВ. ІР. Ф. 1. № 65219. Копія другої половини ХІХ ст.).

№ 33

1720, вересня 9 (серпня 29). – Погар. – Скарга Семена Галецького, погарського сотника, до гетьмана Івана Скоропадського.

«Ясневелможний млсці пне гетмане, мні премилостивійший патроне.

Полк Нижегородский драгунский под містечком нашим Погаром лекгером стоячи, требует от нас на каждый мсц по сто возов дров, о чом ми, яко не иміючи в сотні своей нігде волних лісов, кроме чернеческого Чолнского и трубчевских поміщиков за рубежом, писалисмо до пна полковника наказного ншого стародубовского, аби по ласце своей доложил сиятелнійшому кго млсти гспдну генералу лейтенанту князю Трубецкому, аби по млсти своей писал до намісника чолнского о невозбраненю дров. Леч не получили в его, пна полковника, о том жадной реляції. Потом килкокротне писалисмо и до мененного намісника, обіщаючис ему нагородити от міста, но ни тот не показал млсти. Якую необходимую нужду с превеликою мусим отбувати трудностю и послідній беручи в людей з дворов и з гумен дрова. О яком убіжденіі ншом любо и не надлежало б вашу пнскую велможност турбовати, еднaк не иміючи ніоткол помоществованя, рад не рад за воплем людским дерзнулем. Просячи реїментарской в том млсти и наставления, аби висоцеповажного реїментарского до гспдна отца намісника листу о невозбраненю лежачих дров возит з ліса. За якую добродійскую всі общенародно до кончини жития маестат Вишняго блгати за щасливое велможности вашей пнованне долженствуем.

Велможности вашей пну моему премилостивійшому и добродієви слуга нижайший Семен Галецкий, сотник погарский.

З Погара август 29 1720 року».

(ЦДІАК. Ф. 51. Оп. 3. № 504. Арк. 4. Оригінал).

№ 28

1722–1723 рр. Новгород-Сіверський (?). – Лист новгород-сіверського вйта Іллі Афанасовича і міщан до чернігівського полковника і наказного гетьмана Павла Полуботка.

«Велможний мсці пне полковнику черніговский и гетмане наказний з енеральною старшиною, премилостивійшіе нши добродієве.

Міючи мы, нижеименованние, на писмі розграничене кгрунтов нших ратушних и церковних з чернецкими, на которое и потверждение з майстратом стародубовским есть видано, якие велможностем в суть презентовани. Того ради покорне в. в. просимо блговоліть велможност вша своїм поважним універсалом помянутое розграничене и потверждение з майстрату стар[одубовского] виданное помежку (?) добрати или рачей кгрунтами ратушними и церковними потвердити. А ми за такое милосердие должны Гспда блгати.

Велможностем вшим ншим премилостивійшим пнам и добродіям нижайшіе слуги Илия Афанасович, войт новгородский из міщанами».

(ЦДІАК. Ф. 51. Оп. 3. № 189. Арк. 53. Оригінал).

№ 34

1722–1724 рр. – Лист невідомого до чернігівського полковника і наказного гетьмана Павла Полуботка.

«Изволил в.м., м.м. пан, до мене писати, прекладаючи абым двох сторожов, которие перед тим в Глухові были для возки писем, присилал туда ж в Глухов. Теди любо предложено в.м., м.м. пана и ласкавого блгодітеля, не естем противен, однак до уваги тое подаю, же помянутие сторожи мало не в щоденной посилці за интересами войсковыми в полку бувають, а которие зо мною сторожи з походу поприходили, то

уже коні попропадали и не міють за що купити. За чим чи невозможно їх, сторожов, од той глуховской стойки уволнит ради таковой нужди».

Адреса: «Его императорского прстлого влчства Войска Запорожского полковникові черніговському и гетману наказному, его млсти пану Павлу Полуботку, моему велце ласкавому блгодітелєві, вручити».

(НБУВ. ІР. Ф. 1 № 51196. Оригінал).

№ 35

1722, вересня 18 (7). – Лист-скарга козака Василя Тулпенка до наказного гетьмана Павла Полуботка.

«Велможный добродію мсці пне гетмане наказный, мой велце премлстивий пне и великий добродію.

Падши до стопи ног велможности вашей, прекладаю подлюю жалобу свою на пна Ивана Мануйловича, сотника глуховского, в такой міре:

Покойный Хведусь Тюлпа, отц мой, міючи в схованю в своем огороді в землі гроши и будучи близко смерти нікому того так мні, синові своєму, яко и с покровных, своей похоронки не обявлял, бо без річи помер. И по смерти его през хлопца, найшол схованки тоєй золотих вусімдесят отца моего отобратие до себя гроши он, пн сотник, довідавшись от людей о той знаходці, велел мене арматним вязенем карати, а по караню и тие отческие мої гроши зол. вусімдесят до себе отобрати веліл. А к тому еще по покойном отцу моем осталос нам з дядком в поділ по половині озір над Сеймом и пн сотникк дядкову половину купил, а моей половини, що наилучшое озеро, будто сторговавши за сорок золотих, ні грошей не дає, ні озера мні во владіние не допускаєт, но вовся от него чужда мя отворяєт. И того ради слезне велможности вашей, моего всемлстивійшого пна прошу з пна сотника глуховского учинити стую справедливост, за що про блгополучное велможности вашей пребивание должен зостаю маєстат Всемогущаго Бга блгати велможности вашей нижайший подножок Васил Тулпенко из Заболотова села, товариш сотні Глуховской».

(ЦДІАК. Ф. 51. Оп. 3. № 33. Арк. 64. Оригінал).

№ 36

1723, лютого 5 (січня 22). – Прилуки. – Наказ прилуцького полковника Гната Галагана.

«Вам Макарукові, войтові брагинському, (*ймовірно с. Брагинці Варвинського р-ну*) Кондратові Шевцеві з его жоною, так же Сіроштанові и Грищисі, жителем тамошним брагинским, пилно сим ншим писаним приказуєм, абысте скоро за вичитанем оного зараз а зараз для певной potrzeby становилися в Прилуку конечно. О тое и повторе вам пилно приказуєм.

З Прилуки генвара 22 року 1723.

Ея императорского прстлого влчства Войска Запорожского полковник прилуцкий Игнатий Иванович Кгалакган».

(НБУВ. ІР. Ф. 1. № 54218. Оригінал).

№ 37

1723, лютого 16 (5). – Прилуки. – Лист прилуцького полковника Гната Галагана до наказного гетьмана і чернігівського полковника Павла Полуботка.

«Мсці пане полковнику черніговский, мой велце ласкавий блгодітелю

На листовное предложене в. м., м. м. пана и ласкавого блгодітеля посилаю до в. м., м. м. пана, відение: сколько полку моего армат в Царицині и при оних артиллерийских припасов за неимінием коней оставилем, при том неотмінному в. м., м. м. пана полєцившис аффектові есм в. м., м. м. пана, всего добра широ зичливий и до услуг поволний его императорского прстлого влчства Войска Запорож[ского] полковник прилуцкий Игнатий Галаган.

З Прилуки февр[уария] 5 року 1723».

Запис на звороті: «Его императорского прстлого влчства Войска запорожского

полковникови чернігівському и гетманови наказному его млсти пану Павлу Полу-
ботку, моему велце ласкавому благодітелеві вручити».

(НБУВ. ІР. Ф. 1. № 51194. Оригінал).

№ 38

**1723, травня 12(1). – Новгород-Сіверський. – Лист новгород-сіверського го-
родничого Павла Дем'яновича до наказного стародубського полковника Петра
Корецького (?).**

«Мсці пне полковнику наказний стародубовский, мні велце млсцівий пне и
ласкавий добродію.

Я, нижей подписанный, бідствие свое и убивство чинячоеся от гспдна поручика,
на квартири у Новгородку стоячого, вашой пнскої млсти чрез сию мою чолобитную
обявляю: в таком случаю сего мсця априля числа 8 послал мене пн атаман горо-
довий новгородский до міщанина Ивашова (?) Ермоли Семеновича сукна локоть
десять отміряти. В тоє время придет и гспдн порутчик к коморі и як пришол, мовит,
бранячи: «бейте городничого гранадери добре, нехай по ночам не ходит по подоконню,
не слухает моих гранадер (...)»*, не перестерегайте». И як взяли гранадери по указу
гспдна порутчика бити, волоси вирвали, око подбили, по ребрах ногами топтали.
От якого убийства мало не пришол до смерти. Який мой побой от гпдна порутчика
учиненний, до резиденції полковничой обявивши, слезне прошу помилования.

Вашой пнскої млсти нижайший слуга и подножок Павел Демянович, городничий
новгородский».

(ЦДІАК. Ф. 51. Оп.3. № 504. Арк. 11. Оригінал).

№ 39

1723, травня 30 (20). – Глухів. – Свідчення ченця Рувима.

«Сказка чер[н]ца Рувима справлена на ратушу глуховском марта 13 д. року 1723.

О Рувиму чер[н]цу, родимцу глуховском. Мати его Тетяна Ющица, жителка и
родимка глуховская, сказует что он, Роман, здалься будучи свіцким и волосачис по
школах глуховских, шкоди чинювал крадежом и без их відома уйшол з Глухова. А
сам он, Рувим, знається того, же за свіцкого своего живота шапку и кунтуш украл був
и за тоє быт був и в турмі сєділ. Потом з Глухова удавшись он, Рувим, до Самарского
мнстра, там чер[н]цем зостал. А отгол з игуменом самарским Терентием, обители
Межигорской постриженцем, ездил до Січи. В якої компанії при игумену тогда ж
ездили и два законники иеромонахи Иннокентий да Лука, постриженці самарскіи. З
Січи зас поворочаючи, зблизившись до Великого Лугу над річкою Самаркою (кажет
он, Рувим) з козаков на том урочищи Кусенем стоявши, купив сребра ламаного цер-
ковного в шматках за полчварта золото[го] (того срібра в Глухові зваживши, записано
на ратушу золотников 31), а прибувши в монастир Самарский Perezімовали. Потом
по Воскресеніи ишол он, Рувим, до Киева з тими ж двома законниками. Игумен,
свідом будучи той куплі (бо держал будто сам игумен в руках своїх оное срібро еще
при куплі), дал свидітельство на писмі за рукою своею о куплі оногo срібра законнику
Луці з подорожною для того, что в одной компанії будто он, Рувим, з преречоними
ж законниками отходил з обители Самарской до Киева, куда зайшовши, до Печер-
ского мнстира являлис найпервей на Ближной пещері духовному (которого имени
не знает), потом у отца намістника и у отца Иоанникия, архимандрити, були и за
благословением ходили по свтих містцах. Потом, мовит Рувим, як показалос срі-
бро отцу намістнику печерскому, опознавши он црковное срібро тоє, быти веліл он
Рувима, оковат до чеши, з монастира Печерского одослано его, Рувима, в катедру до
с. Софії и там з пристрастием двокротне допрашован, а отгол отослан до Глухова до
покойного ясновельможного пна гетмана и сedit от верховних апстол Петра и Павла
в турмі, з которой утікал и аж аж в Конотопі уловлен, знову до Глухова прислан до
турми ж и по се число сedit».

**(ЦДІАК. Ф. 1523. Оп. 1. № 3. Оригінал. На окремому аркуші написано:
«Сказка чернеца Рувима о рожденіи его, воспитаніи и покраже вещей. Марта
13 1723 году»).**

№ 40

1724, липня 24(13). – Ніжин. – «Доношение» ніжинського полковника Петра Толстого в ГВК.

«В канцелярию войсковую енеральную доношение.

Козаки сотні Янполской атаман Иван Федоров з товариством подали мні сего июля 8 числа челобитную, что гспда коменданты янполские неналежне оных до городовых притягают тяглостей и горілкою им шинковат воспящают. Теды я при сем для відіния войсковой енеральной канцелярии оной челобитной прилагаючи копию, як о том войсковая енеральная канцелярия блговолит, доношу.

Полковник граф Петр Толстой.

Юля 13 дня 1724 году.

Ніжин».

(ЦДІАК. Ф. 51. Оп. 3. № 626. Арк. 26. Оригінал).

№ 43

1727, серпня 27 (16). – Глухів. – «Премемория» ГВК.

«Премемория

з малороссийской енеральной войсковой канцелярии в Малороссийскую коллегию.

Сего августа 1727 году города Новгородка церкви соборной ктитори новгородской Григорий Карабан и Тихоний Яблонский зо всіми той церкви парохіанамы в енеральной войсковой канцелярии челобытием своїм обявили, что прошедшего юня мсця получили оны премоцнійший его императорского величества указ. В котором показано, что его императорское величество милосердствуя о народі малороссийском пожаловал доходи денежные и хлебные собирать ті, которые надлежат по пунктам гетмана Богдана Хмельницкого и которые збираны при бытности бывших потом гетманов. А котория всякия доходи положены с определения коллегіи по доношениям генерала майора Веляминова, внов ті одставит вовся и вперед не збират. А в Стародубовском полку в місті Новгородку еще от гетмана Богдана Хмельницкого на церков соборную новгородскую Успения Прстой Бци аж до состояния Малороссийской коллегии собираны были доходи по иміючихся у их кріпостям и по гетмианским універсалам, а именно: скотное, ваговое, помірное з комори и з двора братского надлежащую повинность, з перевозу деснянского пироговского перевозные денги, а от состояния коллегіи малороссийской тие церковные доходи взяти в оную коллегию и понні туда збираются, а церков Бжая в крайней скудости, не имія своего украшения порядку и вспоможения, осталася. И рады многолітной его императорского величества здравия повелено было, что прежде состояния коллегіи Малороссийской при бывших гетманах на церков новгородскую Успенскую было доходов и зборов и нні тие ж доходи на тую ж церков для нужд и потреб церковных в збор церковный определит по прежнему. А якие иміют на тое кріпости и універсали, з тих при той челобитной по свидітелствованиі з поданными сообщили копії. Сего рады енеральная войсковая канцелярия обявляет о том коллегіи Малороссийской: да блговолит оная коллегия з тими церкви зборами и доходами о определениі оных паки на церков Успенскую новгородскую показат свое расположение и и резолюцию як милостивий указ его императорского величества повелівает. А что учинено будет, о том в енеральную войсковую канцелярию проемемориею увідомит, якие кріпости и універсали гетманские в енеральной войсковой канцелярии обявлены при чоломбитной з тих точниі копії при сей премемории сообщени.

Иван Левенец, Иван Манейлович, (...) * Потребич (...) *.

Реент Петр Валкевич m[anu] p[goria].

Канцелярист Григорий Юркевич.

16 августа дня 1727 году».

(ЦДІАК. Ф. 51. Оп. 3. № 527. Арк. 20. Оригінал, завірений підписами і печаткою. Чернетка даного документа вміщена тут же на арк. 19).

№ 44

1728 р. – Батури́н (?). – Скарга братів Петра і Федора Гончаренків до гетьмана Данила Апостола.

«Ясневелможний мсці пне гетмане, велце всемилостиві́йший пане и всенадежі́йший добродію.

Прошлого 1707 году во время винятъя города Батурина, взято нас нижеподписанных братов двох родних в полон на Москву, в яком полону були ми роков сім, а когда ми возвратилися на отчину свою в Батури́н, жадних уже отческих грунтов волних не застали. Старший брат наш попродав пущи, продав коп за тринадцят, ниву за сім золотих, сіножат за девят золотих и овець одинадцят по смерти отца ншого, на людех долгу полодинадцяти золотого, кругов гончарских продав за таляр и упоминалися ми у покойного брата ншого о той продажі ншого грунту и позивали ми его до старшини батури́нского ратуша на тот час будучого сотником батури́нским Козловским, да бурмистром Кирилом Острозким (?), а дядко нш, батури́нский же жител, прозиваемий Андрій Гончар, видячи, что ми на старшом брату своїм позосталого грунту свого упоминаемся, не відаемо где брата ншого ночью звіз. Потом ми уже помянутого дядка своего Андрія Гончара позивали, что он потай нас брата звіз и судом сотенним наказано чтоб он, дядко брата ншого як отвіз, так и привіз(?), а сего 1728 году в третий раз позивали ми више означенного дядка своего до управителя обмачовского Никона Андріяновича и видя управител ншу кривду и грунти нши даремне проданние, приказав щоб брата ншого дядко на суд поставил или за част грунту ншого кому продана платився и он, дядко нш на ратушу батури́нском з вишеписанным Пилипом Пилкою росписался, так что ежели б брата ншого, которого звіз в Батури́н не привіз то міет ему, Пилці за двор наш отческий заплатит золотих пятьдесят и потому он, дядко нш брата не привіз, а управител нам по росписці на проданном вишеписанном дядком ншим приказал нам на том дворі ншом отческом для премешканія хату строїти. Нні же приїхавши з Москви, сотник батури́нский Федор Стожок по занесеню на нас скарги в тот нш отческий двор од Пилипа Пилки веліл оному Пилці з двора и з по[с]троенной нами хати нас вигнати и все убожество нше на улицю повикидати. А тепер ми з женами и дітми з своїми отважилися падши слезне до високоповажных стоп рейментарских, просити на себе единого ясневелможности вшей милосердия, даби праведно розискавши сотник батури́нский в дворі ншем отческом повеліли свободно нам жити, а в дядки помянутий Пилка подлуг данной от дядки ж ему росписі денег доправленю. За якое показанное нам милосердие обліговани за щасливое ясневелможности вшей панование Бга молити.

Вшей панской ясневелможности ншого всемилостиві́йшого добродія нижайшие раби и подданні батури́нскіи жители Петро и Хфедор Ганчаренки».

(НБУВ. ІР. Ф. І. № 51270. Оригінал).

№ 45

1730, березня 1 (лютого 18). – Москва. – Універсал гетьмана Данила Апостола.

«Копія.

Ея императорского величества Войска Запорожского обоіх сторон Дніпра гетман и ордина святого Александра Невского кавалер Даниїл Апостол.

Пну полковнику ніжинскому, п.п. бунчуковому товариству, старшині полковой, сотником и всім так войскового, як и посполитого чина людем, и кому о том відат надлежатимет, сим ншим ознаймуем універсалом, иж по прибытіи ншем в Москву, его императорское влчство всемлстві́йший нш гсдр, болізнуя оспою и з осмогонадцят против девятагонадцят дня прошлого місця генваря по полуночи в первом часу от сего временного житія по соизволенію Бжиему отиде и преселися во вічное блженство. Нас же и всіх его влчства вірних подданих и все государство к неугодному (?) сокрушению и печали приведе. А понеже послі такого печального случаю владіющих всероссийских гсдрей мужеска полу нині не осталося, того ради . по единоголасному всіх чин совіту и желанію на российский императорский престол избрана крові императорской вічнодостойнія и блженнія памяти великого гсдря царя Иоанна Алексіевича самодержца всероссийскаго дщер и великая гсдриня царевна и вдо-

встующая герцогиня курляндская Анна Иоановна и ннн уже ея императорское всепресвітлійшее влчство оний всероссийский престол, прибывши в Москву сего февраля 15 д., восприят блгоизволила. А якие о избрании на тот российский престол ея императорское влчство печатние манифеста и о титулі ея императорского влчства формуляри в верховном тайном совісті определение к нам прилично (?) его сиятельства верховного дійствителнаго совітника государственного великого канцлера и кавалера графа Гаврила Ивановича Головина прислани ти ему (?), яко в протчем полка реїменту ншого для публікаціи и извістия отправили, так и в полк Ніжинский посилаючи один манифест и формуляр и сей нш універсал, по полученіи оного при ордерах своїх по сотнях публіковал и так в полковом городі, як и в оних сотнях, велілі о блгомлствіиіишом ея императорского влчства восприятииі российскийского престола в церквах молебное Богу принести блгодарение. А о приводі к присягі всіх подданих ея императорского влчства и коронаціи ея императорского влчства, якие от ея императорского влчства видани указы, оние впрд рейменту ншого будут объявлены.

Дан в Москві февруария 18 дня 1730 году.

В подлинном подписано:

Звишменованій гетман и кавалер рукою власною».

(НБУВ. ІР. Ф. XXVIII. № 478. Тогочасна копія. В кінці документа намальоване коло, всередині якого написано: «місто печати рейментарской». Після цього універсалу подана копія манифесту про смерть Петра II і вшестя на престол Анни Іоаннівни).

№ 46

1730, березня 1 (лютого 18). – Чолобитна Івана Забіли, хорунжого генеральної військової артилерії, до цариці Анни Іоаннівни (регест).

За царя Олексія був пожалуваний мій дід Петро Забіла в Борзенському повіті «отчинами имелницами» колишнього польського володаря, пана Вишля. А коли після Брюховецького гетьману Многогрішному було дозволено жити не в Гадячі, а в Батурині, він був призначений генеральним обозним, а Короп з селами, що були йому належні, даний на артилерію. Про це йдеться в універсалі Многогрішного. Імператор Петро II теж дав Короп на генеральну артилерію. А в 1730 р. отримано указ з міністерської канцелярії щодо чолобиття коропських міщан, указ і князя О.І. Шаховського про збори податків на генеральну артилерію з млинів. Але в Коропській сотні немає млинів, є тільки мої чотири млини. Але раніше при гетьманах після Богдана Хмельницького і обозних жодного доходу досі не бралось, хіба що в часи Малоросійської колегії. Тепер же коропський священик із дяконом, своїм зятем, поставив млини на р. Десні поблизу Коропа, чим вчинили мені «убиток», що я примушений купувати хліб у Глухові, а мої млини «тепер пусти стоять, понеже всі заводи повернулись до них», до священика й вїйта. Вони «самовладне устроїли мелниці, а мої разорились». Тому я бив чолом гетьману Данилу Апостолу і князю Шаховському. Тепер звертаюсь до вашої імператорської величності.

(НБУВ. ІР. Ф. XXVIII. № 480. Тогочасна копія).

№ 47

1730, жовтня 23 (12). – Новгород-Сіверський. – Лист Стефана Іванова, городового отамана, та Івана Доморка, новгород-сіверського вїйта, до гетьмана Данила Апостола.

«Ясневелможный мсці пне гетмане, нам премилостивїишый пне и и великий добродію.

Сего октоврья 10 дня объявляли в ратушу новгородском ктитори сто-Успенской новгородской соборной церкви, что преосвященный гспдн его мьлост отц Иродион Жураховский, епскп черніговский и Новгородка- Сіверского, писал до настоятеля тоей ж церкви отца Андрея Заруцкого, абы он на перевоз, на скотное, ваговое, помірное, також дом шинковый, комори и на мелницю Пироговскую, універсалом ясневелможности вшей в прошлом 1727 году отверженние крїпости и антecessоров ясневелможности вшей універсали отдал отцу Симеону Величковскому, намістнику

протопопії новгородской во владініе, по которих бы он, отц намісник, сам оние уго-
дия на мененную церков належние, завидовал, за которими он, отц намісник, кріпости
ради отобрания оних в Новгородок приездил уже. Однак по тому его преосвященства
листу до отца Заруцкого писанному, оние ктитори ему, отцу наміснику, обявивши,
что оние кріпости не в настоятеля и не в ых, ктиторей, але в парохиян найдуются,
не видали. А понеже оние кріпости когда его преосвященство был в маестности своей
Свіржі в прошлом 1729 – м году в той же церкві в скарбці, не відая об оних, своею
печатю запечатал, где и понні содержатся. Того ради, абы его преосвященство когда
провідает, что на вишемененние церковные угодия кріпосты не в парохиян, але в
скарбці церковном за печатю его архиерейскою найдуются, не отобрал оних, всепо-
корственнійше ясневелможности вшей просим резолюції.

Ясневелможности вшей, нам премилостивійшого пна и великого добродія ни-
жайшие слуги

Стефан Иванов, атаман городской новгор[одский],

Иван Доморка (?), войт новгородский.

З Новгородка 1730 году октоврия 12 д.».

Адреса: «Ея императорского всепресвітлійшого влчства Войска Запорожского
обоіх сторон Дніпра гетману, ясневелможному его милости пну Даниілу Апостолу,
нам премилостивійшому пану и великому добродіеві покорнійше».

(ЦДІАК. Ф. 51. Оп. 3. № 189. Арк. 54–54 зв. Оригінал).

№ 48

**1731, жовтня 7 (вересня 26). – Стародуб. – Лист о. Андрія Заруцького, на-
стоятеля церкви Успіння Пресвятої Богородиці в Новгороді-Сіверському, до
гетьмана Данила Апостола.**

«Ясневелможний млсці пане гетмане, мой премилостивый пане и добродію.

Прошлого 1728 году супліковал я, нижей подписавшийся презвитер церкви со-
борной Успенской новгородской, з ктиторами до ясневелможности вшой пнскої, что
от давних времен надано на означенную церков Путивлский перевоз на реці Десні,
под селом Пироговкою будучий, млин на реці Шостці з двома колами мучными и
третьим ступним, найдующийся в городе Новгородку, скотное, ваговое, поковшевое,
двор братский и комори, на что все презентовалем ясневелможности вшой пнскої
имиючиеся кріпости и его ж антецессоров універсали. З которих кріпостей и універ-
салов по указу ясневелможности вшой пнскої и по справце в войскової енеральной
канцелярії (что прописанние доходи прямо на церков определени и отдани) и копії
к ділу сообщени и по тоей моеї з ктититорами супліци ясневелможность вша пнская,
иміючи полномощную в Малороссіи власть всякими добрами и доходами диспонува-
ти по приміру антецессоров своїх, веліли свой преповажний потвердителний видат
універсал (которого и копия зді сообщена) даби вышвираженние добра и доходи
ишли на церков соборную новгородскую по прежнему, а пн полковник стародубский
з старшиною, особливе ж завидовци полковие и сотенние, в отбиранню тих доходов
на церков жадной не чинили перешкоди. А сего 1731 году помянутие полковие и
сотенние завидовци, презривши ясневелможности вшой пнскої преповажний по-
твердителний універсал, невідомо по якому указу дерзнули з добр, наданных на
церков, отняти, а именно воловое, ковшевное и скотное, которие доходи и прочие (?)
отбирают тако (?) да прошлого 1730 году по указу ясневелможности вшой пнскої
велено так ратушние поборные, як церковные воловие, забиранние завидовцами,
назад возвращати (...)*, но они завидовци несмотря ни на якие універсали и указы
вишепрописанние (?) церкви доходи владіют, так и прошлогонних забраних волових
денег возвратит не хотят. Того ради всепокорнійше ясневелможности вшой прошу
полномощной свой видати указ, даби помянутие полковие и сотенние завидовци до
наданных церковных добр по силі так антецессоров вших, яко и ясневелможности
вшой потвердителного данного універсалу отнюдь не интересовали, так же про-
шлогонние воловие забранние днги назад возвратилис. Понеже и церков Бжая як
звні, так внутр еще не совсім сооружена и дзвоница тими могла б вновь построїтис
днгами, избранние ж к такому збору и протчиему церковному повіренние люде были

б под моім завідованнем так в приходах, яко и росходах церковних по силі данного ясневелможности вшой пнскої потвердителного універсалу.

Ясневелможности вшой пнскої моего всемилостивішого пна и великого добродія всенижайший слуга и всегдашний бгомалец Андрей Заруцкий, прєзвитер церкви соборной новгородской».

(ЦДІАК. Ф. 51. Оп. 3. № 527. Арк. 24–24 зв. Оригінал (?)).

№ 49

Не раніше 1731, грудня 5 (листопада 24). З інструкції ГВК для капітана жолдаків.

«З войскової енеральной канцелярії Андрею Нейгефелю, капитану жолдацкому, 1731 року ноеврия 24 дана инструкция, по которой принятю мїет ділат нижеї слїдующее.

1. Число жолдаков содержат в зуполном комплеті, а именно 60 члвк, и зверх того числа, також на убылие мїста без указу нашего никого не принимат.

2. Козаков з-позж сотень в жолдацкую службу не принимат, также и мужиков з инних мїст, ушедших для своей работизны, не принимат же и им в селі Жолдаковці жит не позволят.

3. Провиант, которий выдается на жолдаков, самоволне не забїрат, доволствуючися тим провиантом, которий по твоему рангу ест определений на тебе.

4. Команду свою в добром содержат порядку и если которий жолдак по своем преступлений подлеглий будет винї, того по важности діла наказоват без жадних накладов и взятков.

5. До двору нашего на караул висилат жолдаков по очереди, а не по своем произволению.

6. Самого себе содержат трезвенно и по присылаемым от нас указам надлежащее чинит исполнение».

(НБУВ. ІР. Ф. 1 № 51208. Оригінал).

№ 50

1731, січня 9 (1732, грудня 29). – Бахмач (?). – Розписка уманського протопопа о. Дїонисія Гайдученка.

«Копия.

Року 1731 декабра 29 д.

Я, нижеї подписавшийся, приехавший в Бахмут з висоцеповажним ясневелможного его мсти пна гетмана и кавалера под плянкет (?) писанным до пна сотника бахмацкого Василя Покотила указом о отдачи дзвонов трех небольших (каторие бывший сотник бахмацкий Кирило Троцкий под час акції Прутовой у паланці взятіе и привезени в Бахмач) церкви Свято-Успенской бахмацкой от настоящего священника отца Емельяна Котовского. Поневаж дзвон еден с тих, каторие више обявлено было, розбытий и до помянутой Свято-Успенской бахмацкой церкви проміян дзвонник з доплаткою рублей шести, того ради принялем от него, отца Емельяна Котовского, и от ктитора тоей церкви Кондрата Ковтуна за спижа бытую рублей пят. Другий дзвон там же в Бахмачі засталем ціл на Старосілі при церкви свтого Воскресения. Тот власний принял от отца Ивана Михайловича, тоей же церкви прєзвитера. А о третей дзвон, поневаж он не в Бахмачі, но у Городищи, так о том бахмацким священником и споминки ніт. А особно справа з городиским священником отцем Федором Дмитровичом и что впрєд болш на бахмацких священниках так дзвонов, як и денег доправлят и их нігде турбоват не буду и ніхто другий з моеї стороны. На том саморучно росписавшия на урядї сотенном бахмацком и сию мою росписку кому надлежит отдаю. Року и дня вишписанных.

Протопоп уманский Дионисий Гайдучейко».

(НБУВ. ІР. Ф. 1. № 54273. Тогочасна копия).

№ 51

1732, січня 9 (1731, грудня 29). – Батурин. – Лист батуринського управителя Михайла Тарицина до бахмацького сотника Василя Покотила.

«Копия.

Гспдин сотник бахмацкой

Изволите ваша млст в описную ея императорского влчства маетност в село Городище к попу отцу Федору писат якобы по універсалу гспдна гетмана и кавалера Даниила Апостола о привози и об отдаче уманскому протопопу Дионисию Гайдученку дзвона, взятого Кирилом Троцким на том боку Дніпра у Полще и оний якобы имієтца в Городищи, а по объявлении описного городиского свщеника отца Феодора показано: тот дзвон имілся розбытой, продан и денги на неоходимие церковние потребности употребили, а протчие дзвони и свтая церков со всею Бжественною утварю при селі Городищи описани на ея императорское величество и без указу из міністерской канцелярії видат вмісто того дзвона опасно. Того для ваша млст до описних маетностей повелінем интересоватися и вперед о том батуринскую канцелярию затруднят не изволте. Ежели же о том указом ея императорского величества из міністерской канцелярії нам повелено будет чинит отдачу, потому исполнение учинено будет. О том объявляя пребываю

вашей млсти доброжелателний Михайло Тарицин.

Дня 29 декабря 1731 году. Батурин».

(НБУВ. ІР. Ф. І. № 54274. Тогочасна копия).

№ 52

1732, січня 18 (7). – Скарга Варвари Добронизької (Полуботок) до гетьмана Данила Апостола.

«Ясневелможный мсці пане гетмане и кавалер, милостивійший мой пне и добродію.

Мимозшедшего 1730 року октоврия мсця 24 дня в дому пна Стефана Сулими, сотника баришовского, при битности пнов Михайла Огроновича, обозного полкового прилуцкого, и Якова Рустановича, полку Переясловского сотника тарахтемировского, под час того времени в Баришовце будучих, жена сестринця моего Ивана Сулими при битности мужа своего без дання причины публично ругала и сукою овшем старою бестиею називаючи мене многократні. О яком я своем безчестіи при виш означенних персонах пну Михайлу Огроновичу и Якову Рустановичу, также в дому пна сотника будучих, ими ж плачливе протестовалас з тих мір, впадши до обятія висоцеповажных рейментара моего стопих, покорне прошу их млстем пну асаулу енералному Федору Лисенку и пну суді полковому гадяцкому, на сей час в Баришовку на розиск зехавшимі, повеліти своїм панским указом жену сестренца моего Ивана Сулими пред себе сискат и за безчестие мое учинит з ней, Ивановой Сулиминой, свтую справедливост. А я за щасливое рейментарства вшего пановане и долголітное здорове днно и ношно Найвишаго Владики обовязуюся непременно молити

Ясневелможности вшей моего всемилостивійшаго пна и добродія нижайшая раба Варвара Полуботковна Павлова Добронизкая протопопина переясловская».

Запис на другій сторінці: «Року 1732 януария 7 сия суппліка гспжі Варвари Полуботковни Павловой Добронизкой, протопопиной переясловской, нам, высланним от боку ясневелможного его милости пна гетмана и кавалера, в Баришовці была подана и по оной суппліці обжалованная жена Ивана Сулими при нас призвана была и по изслідованию довелос, что она, Иванова жена, осталас в выні, токмо она не повинилас и когда велілисмо ей, чтоб она жалобливаю гспжу Добронизкую за нанесенное ей безчестие перепросила, то она показуючи противност, того учинит не схотіла и овшем з великою фантазиєю и фуками пошла з двора, за что надлежало б оную штрафоват и смирит, толко иний необходимий интерес тому препятствие учинил, а мы сами нуждою других діл ко отправлению в других містах належных позвани, отехали з Баришовки, не учиня сатисфакції надлежащей, а оставили оную к суду, где надлежатимет, с обвинением от обжалованной Иванихи Сулиминой жены. Того ради и руки нши к сему приложилисмо

Ея императорского величества Войска Запорожского асаул енералний Федор Лисенко.

Полковой судиа гад[яцкий] Мартин Штишевский.

Канцелярист войсковий Григорий Венерацкий (?).

(НБУВ. ІР. Ф. І. № 50737. Оригінал (?). Запис зверху документа: «Под[ано] януария 8 д. 1732 году»).

№ 53

1732, лотога 24 (13). – Борзна. – Лист борзнянського і новомлинського протопопа о. Василя Величковського до о. Йосифа Савицького.

«Копия.

Тебі, отцу Иосифу Савицкому, священнику юревскому новомлинскому, нехай будет извѣстно, же пысал до мене его млст пн Василий Покотило, сотник бахмацкий, что ти сторони виноватцов своїх, знайдуючихся у Бахмачі, не бувши ані сам, ані от себе нікого не присилаючи до уряду тамошнего, пысал токмо письмо от себе, что ежели должники твої, Григорий Ормініч с товарищи, не уплатятся тебе, то намірен был еси людей бахмацких невинних заграбьти, что по самоволству своему и зділав еси. Чого весма не надлежало было и чинити, ибо здес, в Україні, тое не поводится токмо от природной и древней пени вашей новомлинской такое дїйство происходит не попереастает и время от времени обновляется. Чего тебі, яко велми не похваляя, так пылно пылно приказую за вичитаннем сего пысания моего без всякого отречения людей бы яких еси заграбьв, з пополнением утрати во всем поконтентовал и заграбленние у них тобою вещи от мала до велика безспорно возвратил бы, дабы от них впред о сем до мене жалоба не приносилас. А буде же задосит по сему не учиниш, то до нас в Борзну непременно зараз становитися по отчуждением от епетрахили пылно пылно приказую и непременно упоминаю.

З Борзни февр[уария] 13 1732 року.

На подлинном подпис:

Василий Величковский, протопоп борзенский и новомлинский».

(НБУВ. ІР. Ф. І. № 54277. Тогочасна копия. Внизу документа намальоване коло, всередині якого написано «місто печати»).

№ 54

1732, березня 22 (11). – Короп. – Лист короповської міської верхівки до Івана Забілі, хорунжого генеральної військової артилерії.

«Мсці пне хорунжий генеральной артилерії, нам ласкавий добродію.

З сотні нашой Короповской до пяти коней, на почті алтиновской учрежденних, еще прибавленно коней трое и видано на тое алтиновским сожителем поважний ясневелможного его млсти пна гетмана и кавалера універсал: на яких коней надобно по ежегод выдавати пятсот двадцят золотих. А поневаж села рейментарские Краснопуле, Билка и Рожественное уволенни от портисут (?), теди учинилисмо росположенне, что з людей посполитих коропских и сілких денег в год міється давати. Так и до в. мсти добродія пишучи, покорне просим: благоволите добродію приказати з маетности своей Обтова и Погоріловки видати на посту денег сорок пят золотих, шагов шест з денгою, бо вже давно срок перейшол отдавати гроши почтарам. За сим нарочно сего пысания нашего отдавец до в. мсці добродія посилається, который отгол не может без грошей сюда ехати.

В. мсці мосцівого пна и добродія нижайшие слуги

Федор Тимофїев, войт короповский.

Петро Веприцкий, бурмистр кор[оповский].

Федор Тетера, бурмистр кор[оповский].

С Кор[опа] мар[та] 11 1732 года».

Адрес: «Его млсты пну Иоану Забілі, войсковой енеральной артилерії хоружому, нашему велце все ласкавому добродіеві подати».

(НБУВ. ІР. Ф. XXVIII. № 509. Оригінал).

№ 55

1732, травня 1 (квітня 21). – Бахмач. – Лист бахмацького сотника Василя Покотила до гетьмана Данила Апостола.

«Ясневелможний мєци пне гетман и кавалер, мні милостивїйший пне и великий добродїю.

Прошлого 1732 року декабря 24 д. висоцеповажний ясневелможности вашой указ мною получен о отдаче дзвонов уманскому протопопї отцу Дионисию Гайдученку. Которие дзвони сотником бывшим бахмацким Кырилом Троцким под час акції Прутовой в паланці взятїе. И оние дзвони в Бахмачі имїючіес два отдани ему, отцу Дионисию, а третїй в селї Городищи сотні Бахмацкой. Которого отдат управител батуринский не допустил и писмом ко мні отписал, что он о отдаче дзвона такого указу ис канцелярії міністерской не имїет. Якого его писма при сем сообщена копия и росписки о приємї дзвонов копия. Токмо тогда за отездом зараз по указу в Кролевец на розиск (где прожил всі мясниці), а потом тож за частимы по указу отездкамы з сотні, то за приключившеюся будучею мні болїзнию и поселї репортоват вашу пнскую ясневелможност умедлїл. О сем ясневелможности вашой донесши, милостивїшему респекту себе отдаю навсєгда.

Ясневелможности вашей мні милостивїйшаго пна и великого добродїя всенайпкорнїйший слуга и подножок Васил Покотило, сотник бахмацкій.

З Бахмача априля 21 д. 1732 году».

(НБУВ. ІР. Ф. 1. № 50272. Оригінал. Запис зверху документа: «1732 априля 23 подан, записав в книгу, отдат в повіте к ділу»).

№ 56

Не ранїше 1732, травня 29 (18). – Реєстр речей Марїї Ситенської, дружини Йосипа Ситенського.

«Реєстр річей материнських сколко имїється налице, взятих панею Марією Ситенською, когда пошлюбила вторим браком.

Куньтуш штофовий квітчастий цинамоновий атласний под сибїрками.

Куньтуш едомашковий зелений под шлямами.

Куньтуш білий табїновий под сибїрками.

Куньтуш жовтогоронцій табїновий легкий.

Куньтуш лудановий зелений доброй руки под сибїрками.

Сподниця злотоглавная зеленая.

Запасок три полутабїнъкових.

Запасок дуклиових двї.

Плахта добрая една.

Запона материяльная добрая пасїстая.

Ковъдра жовтая лудановая.

Посътіл злотом червоная.

Посътіл чорним шовком з білїлю.

Кошул двадцят добрих.

Обрусов десять, ручников дванадцят.

Конъцов два добрих, еден ценами шитїй.

Другїй з мограми золотими з шляком золотим.

Чепщюв чтири добрих золотом, еден зелений оксамитний, другїй червоний оксамитний, третїй білий, атласовий ценами, четвєртий блакитний лудановий ценами.

Перел пят шнуров больших.

Перел меньших сім шнуров.

Каначок рубїновий з обох боков.

Ланьцюжок щирозлогтьний чтири низьки.

Купьков чтири, еден большїй, а три меньших.

Ложок сім.

Полумисков пят

Талїрок десять.

Каретъка.

Коні пара вороних.

Року 1732 мая 18 вышпрописанние жени моей Марии вещи приняты всі, толко ж по написанном в реестру сем число шнуров перел не явилос, а взято налицу болших шнуров чтири, а менших шнуров перел чтири, в чем для віроятя и подписуюс, а болше того ничего не иміл.

Иосиф Ситенский».

(НБУВ. ІР. Ф. XXVIII. № 510. Оригінал (?)).

№ 57

1732, до грудня 8 (27.11). – Скарга конотопського сотника Йосипа Костенецького до гетьмана Данила Апостола.

«Ясневелможний мсці пне гетмане и кавалер, премлстивійший мой пне и всенадежний добродію.

Уже тому болше десяти літ, когда будучи в Гданску, занял у мене бунчуковий товариш покойний Иван Тополніцкий сорок шест червоних, на якую должную сумму иміється в мене от него, дебітора, саморучний при многих купцах, на тот час там случившихся, данный мні обліг. По которому хочай и многожди упомянутого дебітора должного своего упоминаемся, однак он время до времени отлагаючи означенной мні не извѣстивши сумми, волею Бжиею умре. И так оный долг даже и до днес без своего дебітора не уплачен зостаєт. А понеже доволно я извѣстился, что по умертвїи вышреченного дебітора моего брат его родний бунчуковий товариш Иван Тополніцкий всю наслідственную по покойному отцу их Тополніцкому в движимих и недвижимих добрах част, на его спадающую, в свою поссессию одержал и всіми добрами завладіл (до которого любо я многокrotnie с претенсиею моею за показаний брата его долг, яко до сукцессора добр его, озивался, однак он пренебрегая мої отозви, не хочет мні платити). Теди с покорностию моею прошу ясневелможности вшей мененному Тополніцкому своім реїментарским указом предложит, дабы он, показаний, брата своего долг, будучи наслідником братних добр, без отречения уплатил или по оцінки с принадлежных на покойного брата его грунтов мні устушил.

Ясневелможности вшой премилостивійшого мні патрона и добродія всенїжайший слуга Иосиф Костенецкий, сотник конотопский»

Запис на звороті: «Иосиф Костенецкий, сотник конотопский, в поданной супліці своїй виразил, что бунчуковий товариш покойний Иван Тополніцкий, будучи в Гданску, занял у него сорок шіст червоних, на який долг иміється у него саморучний обліг, многие свідители, и, не уплативши, оной умре. А понеже по умертвїи показаного дебітора брат его родний Иван Тополніцкий всю наслідственную в движимих и недвижимих добрах, на означенного дебітора спадающую част, в свою поссессию принял и оними добрами владієт, у которого хочай многожди он, челобитчик, об отдање долгу своего упоминался, однак он не відат чого ради платити не хочет. Того ради просит ясневелможности вшей реїментарского указу, дабы помянутий Тополніцкий без отречения брата своего долг, будучи наслідником его добр платил или з грунтов принадлежащих на него уступил. По дана ноябра 23 д. 1732 году».

(НБУВ. ІР. Ф. І. № 51311. Тогочасна копія. Запис зверху документа: «Подана д. 27 9вра 1732 року. Записав в книгу, доложит»).

№ 58

1733, квітня 10 (березня 30). – Стародуб. – Лист Опанаса Єсимонтовського до гетьмана Данила Апостола.

«Ясневелможний мсці пне гетмане и кавалер, милостивійший пне и великий добродію.

В присланном от сотника наказного почепского Ивана Губчица в канцелярию полковую стародубовскую сего марта 1 дня 733 году доношенїи обявлено: прошлого февраля 26 дня Почепской сотні козаки села Рогова жители Клим Малишка, Иван Яцков, Семен Гаврилов, Мойсїй Федоров, Афанас Осипов, Емелян Ларков, Иван Рудий, Кондрат Лукянов в почепскую сотенную канцеллярию подали доношение, в

котором написали: февраля 19 дня, едучи ис Киева полковник киевского гарнизонного полку Кирило Максимов Редкин чрез село их Рогов, побрал насилствием из домов собственных их козацких, в подводи лошадей чотирнадцат, а именно у Клима Малишка двох, у Ивана Яцкова трех и возок санный и хомут у Семена Гаврилина двох, у Мойсія Федорова двох, у Афанаса Осипова двох, у Меляна Маркова одного, у Ивана Рудого одного, у Кондрата Лукянова одного. На которых де их козацких лошадях позапрогши и под фурмани ехал мимо города Почепа, гонячи оних их лошадей без пощади Почепского уезду до самого села Красного Рогу чрез тридцат верст, з якого де села всіх їх лошадей чотирнадцат збитих и весма де чут живих отпустил, а помянутого санного возка да хомута не отдал, якому де возку цена восим алтин, дві денги, а хомут де десят алтин. А при отпускі оних козацких лошадей з села Красного Рогу оной полковник Редкин вмiсто прогону дал, де им, казакам, денег дві копійки. Да того февраля 26 козаки деревні Писаревой жители Парфен Верещака, Семен Матиска, Федор Матиска в сотенную почеповскую канцелярию доношением показали того де февраля 19 д. ехал з Стародуба чрез деревню их Писарево ніякийся артилерский комисар во Брянск, Михайло Василиев Борсуков и взял де насилством из домов собственных их козацких лошадей пят в подводи, а именно у Парфена Верещаки двух, у Семена Матиски двух, у Федора Матиски одну, яких де их лошадей запрягши под коляску и под салдат, да под горелку одну куфу. Везли де оны козаки до самого города Почепа. А из Почепа отпущено де оних их лошадей весам збитих и едва чуть живих и просили оны козаки так роговские, яко и писаревские жители, чтоб обоіх доношений в сотенной почепской канцелярії были приняты и записаны, а о вышеписанном напрасно забирающих козацких лошадей в подводи писат куда надлежит. О яком насилном взятії козацких лошадей в подводи, ясневелможности вашей покорнійше доношу.

Ясневелможности вашей млстивійшого пна и великого добродія всенижайший слуга Афанасий Есимонтовский.

1733 году марта 30 дня. Старод[уб]».

(ЦДІАК. Ф. 51. Оп. 3. № 504. Арк. 54. Оригінал).

№ 59

Не пізніше 1734 р. – Відомості про село Клишки.

«Сотня Вороніжская в описі на ея императорского величества.

В селі Клишках старожилие в самую сущую правду под совістю христианскою в сказках своих показали, что оно село як здавна было и за якого владіния и хто оно осажовал и за якого гетмана, того они за давностю літ не упомнят. А як они запомнят, то оно село зо всіми угодіями и грунтами до того села належитими владіл Петро Михайлов Забіла, сотник борзенский, а по умертвіи Петра Забіли син его Стефан Забіла, полковник ніжинский, владіл. По смерти же Степана Забіли Семен Забіла, сн Стефанов, аж до самой шведчини владіл, а от шведчини надано оно кнзю Долгорукову, которим сн его кнзь Алексій Долгоруков владіл. А нні тое село в описі на ея императорское величество да прикажчик ннішний того ж села Кузма Бравчинский обявил на оно ж село гетмана Скоропадского універсал и жалованную мнаршую грамоту, которая пожалована в 1711 году тайному дійствителному совітнику и кавалеру кнзю Григорию Феодоровичу Долгорукову. По которой владіет нні его сиятельство тайний совітник и ковалер Алексій Григориевич Долгоруков».

(НБУВ. ІР. Ф. XXVIII. № 508. Оригінал(?)).

№ 60

1734, листопада 17 (6). – Глухів. – Заповіт генерального осавула Івана Мануйловича.

«Во имя Отца и Сина и Свтаго Духа. Аминь.

Я, раб Бжий Иван Мануйлович, асаул войсковий енералний, благодатию Всемогущого Бга здрав еще, будучи при совершенном розумі, а уважаючи на смертелност, жеби внезапну яко тат мя неготового не постигла, таковий за временно ведлуг звичаю христианского о дши и грішном тілі моем, так теж о позоставих жені моей Васси

Алексієвни Турансковні и дочери моеї Марії Мануйловичовні Ивановой Пироцкой з мужем еї, а зятем моїм и потомству їх, сим моїм добровольним тестаментом чиню порядком: найпервий дшу мою в руці Всемогущого Бга яко сотворителя своего, от Него же создан, если так при кончині жития моего, яко и в безконечния віки отдаю, вірую и надіюся при том и смиренно Его ж маестат Бжий моля, да милостив будет еи и ден второго и страшного своего пришествія. А тіло мое грішное яко земля землі паки да предастся при парафіяльной церкви ншой свтаго архистратига Михаїла, аще же в службе и в далеком растоянні, теди где Бг благоволитимет, там погребсти завіщаю. Однако ж на погребение и на усіх столах аж до годового священником. деяконом, дяком, панамарам, странним, убогим и нищим роздати золотих п'ятсотза дшу мою приказую. А на сорокоусти по всіх церквах глуховских, також по селах моїх и где толко футорі мої найдуются, тут же на мнстр глуховский Петропавловский и на протчие обывтели свтие золотих тысячу записую. Що усе зят мой Иван Пироцкий руками своїми роздати должен. Жені моеї Вассії Алексієвни Турансковні слободку в селі Ромашкові, на купленной мною землі моеї, поселенную з людми и з двором в той же слободці, стоячий со всім строением, яко в себі иміється, винницю о трох казанах мідних, гаї, поля и сіножати, до того двора приналежние, млини о двох клітках и о четирах колах и всю греблю, пасіку, там же стоячую, в доживотное ея владіние отказую и посполитих людей, в том же селі Ромашкові живучих, за служби войсковие мої мні поданных, еї же, жені, по кончину еї вручаю. А по смерти ея всі вишъпомянутие добра и маестност Ромашков должны возвратитис во вічное владіние пререченої и прямой наслідніци, дочери моеї Марії Мануйловичовні Ивановні Пироцкой, мужеви ея и потомству их. А вічност той же жені моеї, Васси, футор в Миргородском полку, на Говтвах стоячий, от мене купленный и построенний со всім набытком, як тепер в себі иміється, то ест з конми, товаром рогатим и з овцями и со всім степом и з протчіими угодіями в потомние часи легкую. Волно еї дати, даровати и продати кому хотя и записат, карету и четверню коней з щорами как (?) тариліцами и еше под палуби коней пар дві еї же записую и под вози пар дві зо всіми хомутами и дворец на Веригині, недавно мною от пна Кутневского купленный з садом, пчоли усі за Семеновкою в лісі найдуючиеся, еї же, жені моеї, подаю в вічност. А селом Бачевским з подданими и полем пахатним и млином одним, прозванием Старий, владіти оной жені моеї до смерти ея. В дворі міском глуховском по смерт свою жити силна она и з Семеновского гаю дров до двора на потребу свою привезти невозбранно, шинк мурованный, в городі Глухові на ринку стоячий, бровар и солодовню и комор три, а четвертую за містом в доживотное легкую еї владіние, а млин Полошковский о двох каменях оной же жені моеї во вічност отписую з двором, при млині найдуючимся, и двор, недавно мною купленный от Данила Кутневского, з полями, гаем и з срубом, там же двор зас уздицкий у Хабсики (?) купленный до живота, еї самой записую з садом, при нем будучим. Всі сие вишпрописанние угодія якие доживотне сожителници моеї отписани, тие по смерти ея міют непременно во вічную поссессию дочер моя, Мария Иванова Пироцкая, муж ея и потомство их прямие сукцессори принят. А которие во вічност еї отписую в сем тестаменті моем тие силна будет супруга моя, Васса, кому хотя дати, записати и за дшу легговати и продати мимо дітей моїх кому хотя позволяю. Млин новокупленный о двох колах у попа савинского, у ростриги в полку Прилуцком ведлуг записов з полем пахатним з степом и гаями и зо всіми угодіями и з товаром рогатим, с конми и овечками жені моеї Васси, а по смерти еї внукам моїм, млин мні от пна Ялоцкого данный, з ступними на греблі Семеновской вручаю жені моеї и внукам моїм, сіножати еи половина самой міской в Заболотові, в озерах рибу ловит и двор у Хижках до життя еї, пней Анастасії Мануйловичовні Василевой Оболонской, сестрі моеї родной, покойная matka нша по своему разсмотрению за живота еше своего що хотіла уділом дала, а по смерти покойной матки ншой поосталис имінием движимим усім по половині равномерно поділимось и ни в чем не обиждена от нас зостаєт. Марию Ивановну Мануйловичову Иванову Пироцкую, дочерь мою и мужа ея и потомство их прямими прирочоними и правильными наслідниками сукцессорами и вічними обладателми, всіх моїх добр движимих и недвижимих, чинячи сим тестаментом укріпляю и вікуїсто записую, а именно двор

мой в городі Глухові стоячий, двор шинковий, на ринку стоячий, мурований, комор три в ринку, а четвертую за містом, двор на Веригині построенний з приналежними до него хатами, огородами, сіножатми и поле все. сколько под Глуховом лежит во всіх руках, слободку Семеновку со всім як сам я владілем, то ест двор з хоронним строением, греблю з трома колами мучними, а четвертим ступним, подданих усіх, гаї, ліси, пасіку уздицкую з лісом, футор Уздицкий и людей при нем жиющих, футор Тулиголовский з полями, сіножатми и одним млином, вешняком, футор в Хижках з сіножатю и гаем новокупленным, озера рыбние в Заболотові, сколько их ест купление, село Ромашков уезду Глуховского з посполитими людми всіма, да там же, в Ромашкові слободку на купленной землі, поселенную з подсосідками, з двором и всім хоронним строением, як в собі иміється, винницу о трох казанах, гаї, поля и сіножати до того двора приналежние, млини о двох клітках, а о четырех колах и всю греблю, пасіку со всім в оном Ромашкові, село Бачевско, в уезді Глуховском лежачое, со всім подданством, гаями, лісами и двома млинами, прозиваемыми Старим и Новим, з сіножатми и полями со всім ненарушне, село Гудими з дворцем и подданством, полями, сіножатми и гаями, футор на Златополоті (?), там же за Гудимами стоячий, купленного со всіми до него приналежитостми, тут же и футор новокупленный мною от пна Данила Кутневского на Асмані найдующийся со всіми млинами, пущею, сіножатми и полями, двор у Кутневского куплений з полем пахатним усім сколько ест у Полошках жені моеї у вічност, волно ей даровати и продати, тилко ж в Полошках двор з подданими и полем при сем и стадце мое усе коні, товар рогатий, овци и протчую скотину всю от мала до велика во всіх вишпрописанных маетностях и футорах моїх, где що сищется, все дочери моеї, мужу ея и потомству их во вічное владіние безпрепятие заживане и в зуполную моць и диспозицію поручаю, укріпляю и статечно записую и яким правом безпрепятне я владіл, тое ж мое право им, дочери, мужу ея и дітем их, во вічные годи сполна вливаю чрез сей тестамент, вовся уступаю. Тут же одежду мою всю, рицарскую зброю, то ест кулбак оправних три, а пеструю одну, шабел три, рондов два, сагайдаков два, ладовницу, пистолетов пар дві, фузіій шест, рог оправних и протчую апперенцію Стефанові Пироцкому, внуку моему, и другому потомству их записую и отдаю в вічными часи на домах по облікам що (...)»* в том особенное распоряжение писменное реестровне за рукою моею от мене оставленное обявит. А на всі вишпоказанные маетности и угодия писменные кріпости, а наипаче монаршие грамоти, гетманские універсали и купчие записи до совершенного возраста внучат моїх Стефана и Анни Пироцких и протчїих их потомства, Ивану Пироцкому, бунчуковому товаришови, а зятєви моему, в соблюдение и содержание з женою его, дочерю моею, поручено сей остатной волі моеї завіт по власном моем расположению и диспорції оставлен и изображен и даби жена и діти мої во всем его ціле и ненарушне сохранили и исполнили Бгом их, Создателем всея твари и отмстителем, комуждо поділом увіщаю и грожу, а крєвних моїх близких и далеких покорствено прошу ни в чом и наименшим сего тестаментя моего не нарушат и противности никакой не являт, но то кому zde написано, тим без всякого роптания и прекословия доволствоватис покорно. Аще же и то и в таком чом смітимет нарушати и розприти (?) сей мой тестамент, того да разорит Бг дшу с тілом и в земное да не будет исполненно и его остатное завіщание по нем, а з же пред нелицемірним судиею Хрстом Господем, хотящим судити живих и мертвих со всяким преступником и нарушителем сей тестаментальной волі моеї имам судитис, который за слушание и разорение конечной децизии моеї буди, а на (...)»* и в безконечния віки. Амин.

Да всякому чущему, слишащему и відущему сей мой остатний без наименшого сумнителства будет віроятен подписанием собственной руки моеї и приложением власной печати моеї ствержаю и умоцняю и вічне укріпляю.

В подлінном подписано тако: к сему тестаменту моему подписуюся собственно-ручно ея императорского величества Войска Запорожского асаул енералний Иван Мануйлович 1734 року ноєврия шестого дня в Глухові.

По прошению самого его млсти пна Ивана Мануйловича, асаули енералного, генералний подскарбий Андрей Маркович подписался.

По прошению войскового енералного асаули его млсти пна Ивана Мануйловича

войсковий енералний писар Михайло Турковский к сему духовному завіту руку приложил».

(ЦДІАК. Ф. 51 Оп. 3. № 33. Арк. 103–105 зв. Тогочасна копія. Внизу документа намальоване коло, всередині якого написано: «м[есто] п[ечати]»).

№ 61

1745 і 1756 рр. – Виписки з ревізій 1745 і 1756 рр. про підданих селян у маестностях Крупицького монастиря в Батурині.

«Выписка з ревізії на 1756 год, чыненой чыненних, сколко и в каком полку за монастырем Крупицким Батуринским иміється во владеніи дворов в дворах и что без дворов хат и повітах хатах сімей.

Полку Ніжинского сотні Глуховской в селі Спаском	дворы	хати	семи
	41	50	50
сотні Бахмацкой в селі Тиниці	5	5	
сотні Конотопской в селі Озаричах	13	13	
сотні Батуринской в селі Обмачеві	1	51	

Итого	119		
Полку Лубенского в сотні Хмільовской	20	36	38
Полку Прилуцкого сотні Красноколядынской в селі Коренецкой	7	13	14
Итого	68	168	171

По ревызыям на 745 год чыненним за оным же Батуринским монастырем показано

Полку Ніжинского сотні Глуховской в селі Спаском	дворы	хати	семи
	28	31	31
Тоей же сотні в деревні Заболотовой	4	4	4
Оной же Глуховской сотні в селі Божку	6	8	8
Того ж полку Ніжинского сотні Кролевецкой в слободки Любитові	5	12	12
Сотні Конотопской в селі Озаричах	5	5	
Полку Ніжинского сотні Менской в селі Хмелюві	16	17	19
Полку Прилуцкого сотні Красноколядинской в селі Коренецкой	11	11	
Итого	59	90	92

(НБУВ. ІР. Ф. 1. № 16199. Тогочасна копія).

№ 62

1746, лютого 24 (13). – Бурівка (?). – Свідчення писаря Федора Уманевського.

«1746 года мсца февраля 13 дня.

Я, нижеподписавшийся, села Буровки, писар Федор Уманевский, будучи в квартире того ж села в священника Якова Косовича в домі его, в которого было веселле перезванное. При том же был тверского драгунского полку Иван Радионов Аксаков, порутчик третьей роты, которой иміет квартиру у реченного сщеника, и в пянстві своем бранил продерзостне его милосты пана Семиона Лизогуба и ей милост пані Семенову Лизогубову [в] и безпамятстві своем назвал еї милост Анну Василиевну якобы измїническая доч и его милость пан Лизогуб такий же. И я нікоторого измїнства за ними не знаю и доказат не могу и в той моей вині повинен штрафу как ея императорского величества указы повелевают. За что и штрафован господином порутчиком и при всей роті и при отцу протопопі Седнево-Березинскому Петру Ленніцкому батажем и в том допросі нікакого ж измїнства не мог доказат. И ежели впред буду такие слова напрасно произносит, то не токмо повинен штрафу, но и смертной казни. И в том своеручно подписуюсь, Федор Андріевич Уманевский».

(НБУВ. ІР. Ф. II. № 4536. Оригінал).

№ 63

1746, березня 16(5). – Глухів. – «Доношение» прапорщика Дмитра Биховського.

«В комиссию економие описных на ея императорское величества малороссийских маестностей

Доношение.

В ведении моем имыетця село Литвиновичи, которого села в дачех города Путивля посацкой человек Федор Иванов син Курдюмов построил себы хутор винокуренный близ хутора Степана Митлашевского, о котором Митлашевском и следствие прежде сего по указу оной комисіи капитаном Козловим чинено, и в оную комисію подано, токмо какое по тому следствию учинено решение и в резолюцию указа не имею. А нині помянутой Курдюмов еще построил мелницу и тою мелницею подтопил литвиновских обывателей сіножати и многие обиди делает летнею порою выпускает скотцким (?), о чем от меня прежде сего в оную комисію представлено. Крепостей же или купчих от онова Курдюмова многожди требовал и писменно. Токмо никаких оной Курдомо[в] не являет и писменного ответу мні не учинил. Того ради комисіи економіи о вишеписанном представляя как на прежде подания мої о том, так и на сие доношение, что повелено будет, прошу резолюцією точной указат, дабы описные литвиновские жители не могли и впредь (...) * узнават нужды.

О сем доносит глуховского гарнизонного полку прапорщик Дмитрией Быховский.

1746 году марта 5 дня».

(НБУВ. ІР. Ф. І. № 65277. Оригінал. Угорі над документом зроблено запис: «№ 203. Подано марта 1 дня 1746 Записав, доложит»).

№ 64

1761, жовтня 18 (7). – Глухів. – Універсал гетьмана Кирила Розумовського.

«Ея императорского величества *(далі йде повний гетьманський титул. – Ю.М., І.Т.)*

Гспдну полковнику ніжинскому, полковой старшині, сотникам, значковим товаришам и всім, кому колвек о сем відати надлежит, чрез сие объявляется: сего октябра товариш сотні Глуховской Роман Фененко поданным доношением представляя о продолженных предками его, також им самим в разных воїнских походах и многих раскомандированиях вірних и безпорочних чрез многие года службах, просил респекта тіх вышеозначенних продолженных предками его и им самим чрез многие года служб о определіній его значковым полку Ніжинского товаришем нашего разсмотрения. И мы, гетман и кавалер, респектуя на вишеупомянутие долговременные вірные и безпорочные предков его и самого его, Фененка, продолженние служби, определяем его, Романа Фененка, значковым полку Ніжинского товарищем и предлагаем, дабы гспдн полковник ніжинский, полковая старшина, сотник и значковие товариши о такомом нашем оного полковника определіній ведая, признавали его значковым полку Ніжинского товарищем и быть ему при подскарбию генералному гспдну Гудовичу безотлучно для исполнения его приказов повеліваем. Которой значковий товариш Роман Фененко вірной ея императорского величества службі от нашей генеральной войсковой канцелляриі приведен к прысяге. Для чего и сей наш откровенный ордер за подписом нашим и при печати малороссийской ему, Фененку, дан в Глухові 1761 году октябра 17 дня.

Гетман граф Разумовский».

(НБУВ. ІР. Ф. І. № 65008. Арк. 60. Оригінал, завірений особистим підписом гетьмана і військовою печаткою).

№ 65

1773, грудня 15 (4). – Подорожні нотатки невідомого.

«1773 году генвара 4 д. поехали с Кононовки. Приехали в Рудовку 6 числа во время отправления Божественной литургии. З Рудовки виехали 8 числа по обіді, в Макеевкѣ ночевали, а по переночеваніи едуци за Десну 9 числа, били в Ровчаку 10 в Ніжині в Тихоновича и того ж числа стрілис с (?)(...) * ночевали в Вересочи 11 в сумерках приехали в Буровку. Петра С. и Евдокиї В. не застали. Они били в Чер-

нігові. 12 приїхал П. С. с Чернігова в Буровку сам. 13 П. С. отїхал в Рогощ, а отголь в Чернігов. Ми поїхали в Рогощу 15 числа вишеписанного мсця, а по ночлігам 16 били в Шибириновки в батюшки там самоперсонално слихали от него самого обіщание определит нам хутор Голтвянский (?) поелику оной куплен за денги, взятие за Яготин (?), он сам сие сознавал тогож 16 числа, а 17 тоже подтверждал. Ми того ж 17 приехал[и] в вечеру опят в Рогощу и пробили там и 18 ден, а 19 приїхал(и) в Буровку, где уже и П. С. застали, возвратившегося с Чернігова. Того ж 19 били гости Федор Костантинович Л. и И. Иванович Булавка. 20 отїхали в магтность свою село Дроздовицю. 31 генваря отехали з Буровки мы с П. С. всі обще и Иван Андреевич Горленко в Рогощ, откуда того ж числа он, Горленко, с П.С. виїхал в самой вечер уже (?) в Чернігов, а я и Т.С. осталис там и пробили от того 31 числа генвара февралья по 5 число в Рогощі, куда приехал и пан стари С. С. 3 числа. И пані (?) в Буровку тоже, а розїхалис вмісті с ним того ж 5 числа. Там будучи, говорили об нас с паном Комаровским, чтоб нам учинит с иміния недвижимого определение и обещали оба бут в Буровку для того 8 или 9 числа. Того ж 5 числа февралья получил я писма от гспд Симерского, Коропчевского и Козачинского. 6 числа приїздил порутчик Перской и привез писмо к П. С. от г. Галецкого Петра П. с совітом, чтоб продал тому порутчику хутор Голтвянский (?) и он, порутчик, обнадежен от П.С., что когда будет продават, то увідомит его о том».

(НБУВ. ІР. Ф. І. № 4980. Оригінал).

о. Мицик Юрій Андрійович – доктор історичних наук, професор, головний науковий співробітник Інституту української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського Національної Академії наук України (вул. Трьохсвятительська, буд. 4, м. Київ, Україна, 01001).

Yuriy Mytzyk – Doctor of History, Professor, Chief Scientist at the M.S. Hrushevsky Institute of Ukrainian Archaeography and Source Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine (vul. Trokhsviatytelska, bud. 4, m. Kyiv, Ukraine, 01001)

Тарасенко Інна Юрійвна – кандидат історичних наук, науковий співробітник Інституту української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського Національної Академії наук України (вул. Трьохсвятительська, буд. 4, м. Київ, Україна, 01001).

Inna Tarasenko, Candidate of Historical Sciences, researcher at the M.S. Hrushevsky Institute of Ukrainian Archaeography and Source Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine (vul. Trokhsviatytelska, bud. 4, m. Kyiv, Ukraine, 01001)

Дата подання: 15 березня 2019 р.

